

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

IN DIT NUMMER

- Is de achteruitgang van akkervogels te keren door biologische landbouw?
- Vlieland - een weekje vogelen
- Jaarverslag 2009

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Yvonne van Gils
Fazantstraat 38
4105 WN Culemborg
0345 - 52 37 07
e-mail: redactie@nwwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Yvonne van Gils
Harry van de Warenburg
Jan Dirk Buizer

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Vormgeving:
Jan Dirk Buizer
Nathalie Elink Schuurman

Druk:
Drukkerij de Meerpaal
Tiel

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
J. Geven, G. Greve, J.J. Geleedst,
A. Jacobs, Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden verspreid.

Deze Hak-al wordt op milieuverantwoord papier vervaardigd.
Gewaarborgd door het FSC certificaat.

Stevige start

Zo. Is dit een dikke Hak-al of niet? Het heeft de nodige inspanningen gevegd, maar dan heb je ook wat op je deurmat liggen. Met deze lijvige Hak-al willen we het lustrumjaar van de NVWC - we bestaan 35 jaar - een stevige start geven. Er staat van alles op stapel, zoals u zult lezen, zodat iedere natuurliefhebber aan zijn of haar trekken komt. Ook redactioneel gezien zijn er plannen om van 2010 een speciaal jaar te maken. We hebben namelijk plannen voor enkele specials. Maar daarover meer in een volgende Hak-al, omdat nog niet duidelijk is wanneer en of deze gaan verschijnen.

Voor de redactie betekent 2010 overigens een nieuw begin. Zoals in de vorige editie aangekondigd, heeft Ruud Post na 7,5 jaar trouwe dienst zijn functie als opmaker neergelegd. Zijn taken zijn overgenomen door Jan Dirk Buizer, geassisteerd door Nathalie Elink Schuurman.

Ze kregen meteen een enorme klus voor hun kiezen: de eerste Hak-al van het jaar is door het daarin opgenomen jaarverslag namelijk ook de dikste Hak-al van het jaar. Maar zoals u kunt zien, hebben ze zich zeer goed van hun taak gekweten.

Hoewel ook de laatste Hak-al van 2009 er goed uitzag, is er in die editie het een en ander mis gegaan. Door een technisch probleem is bijvoorbeeld de tekst van Van de leesplank van Leo van der Kooij niet helemaal correct weergegeven. En dat is bijzonder vervelend, aangezien Leo hier altijd erg veel tijd in steekt. Hetzelfde geldt voor het ijsvogelartikel van Marcel Kok. Daarbij zijn figuur 3 en 4 exact hetzelfde, terwijl Marcel toch echt twee verschillende figuren had aangeleverd. Verder zijn de letters in het kaderstukje bij dit artikel met een tekst van Jac. P. Thijsse zo klein dat veel lezers dit niet konden ontcijferen. Om auteurs en artikelen recht te doen, zullen we beide artikelen integraal op de webstek van de NVWC plaatsen.

Een kersverse aflevering van Van de leesplank treft u natuurlijk weer aan in deze editie van de Hak-al, net als de rubrieken Waar komt die naam vandaan? en Goed gezien. Daarnaast een zeer uitgebreide 'reisreportage' door onze expmaker Ruud Post van het vogelwerkgroep-Vlieland-weekend, een interessant stuk van Jouke Altenburg over akkervogels en een artikel van Eric Schuurman over het klimaatvraagstuk.

De 'tweede helft' van de Hak-al is gevuld met ons jaarverslag. Het is weer een staalkaart geworden van de indrukwekkende hoeveelheid activiteiten die we als NVWC ontplooiën. Het stemt tot enige trots en hopelijk tot nog meer enthousiasme voor de activiteiten van dit lustrumjaar.

Veel leesplezier!

Louis van Oort
Lvanoort@planet.nl

Nummer 1

Voorblad

Winterse bomen. Foto: Jouke Altenburg

- 04** Nieuws van het bestuur: *Nieuwjaarstoespraak*
- 07** Schiet ons brein tekort?
- 08** Is de achteruitgang van de akkervogel-populaties te keren door biologische landbouw?
- 11** Waar komt die naam vandaan??? *HET VERBAND TUSSEN DE GEELGORS EN DE BRUINKEELORTOLAAN*
- 12** Steunpunt NME Culemborg *activiteiten & nieuws*
- 14** Vlieland - een weekendje vogelen
- 22** Van de leesplank *Periode: november - december 2009*
- 26** Waargenomen tussen Lek en Linge
Periode november 2009 - januari 2010
- 28** Jaarverslag 2009
- 49** Convocaties
- 55** Adressen
- 56** Agenda

Nieuws bestuur

Nieuwjaarstoespraak

Het is een goed gebruik dat de NVWC-voorzitter een praatje houdt op de nieuwjaarsreceptie. Die traditie zet ik graag voort, vooral omdat we zo op de meest directe manier met elkaar kunnen communiceren. Maar ik ga niet verder voordat ik een groot applaus heb gevraagd voor de klusgroep, die deze nieuwjaarsreceptie heeft georganiseerd.

Jaarplan 2010

Deze bijeenkomst markeert het begin van ons 7^e lustrumjaar. Als NVWC zijn we 35 jaar jong en actief. Ons jaarprogramma 2010 toont wat wij met zijn allen op het gebied van natuurbeleving en -voorlichting, natuuronderzoek en -bescherming organiseren. Rode draad van die extra aantrekkelijke activiteiten vormt het VN-motto voor dit jaar: Countdown 2010. De achteruitgang in de biodiversiteit op aarde moet worden gestopt.

In 2010 laten wij zien wat er in de West-Betuwe nog allemaal aan natuur te genieten en te beschermen valt.

- De vogelwerkgroep organiseert in het voorjaar verschillende ochtendwandelingen 'vogels kijken in de buurt'.
- Vrijwel elke voorjaarslezing laat zien hoe het met de biodiversiteit in de West-Betuwe is gesteld en vergroot je kennis om dat zelf te herkennen. Te beginnen op 22 januari met een bijzondere lezing door leden van verschillende werkgroepen over de Put van Buren, het meest natuurwaardenrijke natuurterrein dat in ons werkgebied ligt.
- We gaan het grote publiek uitnodigen om met ons van de Betuwse natuur te genieten en dat te delen door er foto's van te maken. Verschillende leden bereiden een fotowedstrijd met digitale compactcamera's voor. Er wordt ook een speciale lezing over gehouden in maart.
- In het eerste juniweekend houden we een 24-uurs-natuurmarathon met tal van themawandelingen. Leo van der Kooij is nog naarstig op zoek naar mensen die willen helpen.
- We blijven niet hangen in de West-Betuwe. Henkjan Kievit neemt ons in het tweede deel van de jaarvergadering op 5 maart mee in zijn passie voor de schitterende natuur in stukjes Nederland die aan de andere kant van de wereld zijn gelegen: Bonaire en St. Eustatius.
- Op vrijdag 29 oktober houden we een bijzondere dagtrip: een boottocht over de Noordzee. Vanuit Lauwersoog gaan op zoek naar jan van genten, alken, zeekoeten, bruinvissen en zeehonden. Dit soort trips zijn schaars. Inschrijven kan vanaf dit moment via www.groenebetuwe.nl in combinatie het overmaken van een aanbetaling van € 25 euro p.p. op het rekeningnummer van de NVWC onder vermelding van "boottocht".

Ik wil alle leden die op een of andere manier aan de realisatie van het jaarplan 2010 bijdragen succes wensen en op voorhand danken voor hun inzet. Degenen die zich nog niet opgegeven hebben om bij te dragen nodig ik uit om mee te doen.

Uitdagingen

Toch is het niet alles goud dat er blinkt in ons 7^e lustrumjaar. De NVWC staat ook voor een aantal uitdagingen, zoals dat in modern managementjargon heet. Concreet betreft dat ons clubhuis en de druk op cruciale schakelfuncties binnen onze vereniging.

Ons clubhuis

De gemeente Culemborg heeft het bestuur vlak voor de Kerstdagen telefonisch laten weten dat zij het Chopinplein verder wil ontwikkelen. Daarvoor heeft de gemeente een intentieovereenkomst met een aantal andere partijen gesloten. Concreet houdt dat in dat de NVWC mogelijk uit de Ketelvink moet. Uit de telefonische informatie en de Culemborgse Courant van 30 december maken we op dat de echte plannenmakerij nu gaat beginnen. In februari 2010 verwacht de gemeente een eerste gesprek met een NVWC-vertegenwoordiging te voeren.

Dit bericht drukt je nog maar weer eens hard met je neus op het feit hoe gelukkig de NVWC zich vanaf 1985 heeft mogen prijzen met een ruime, eigen locatie die door de inzet van klusgroep en verenigingsgeld is omgetoverd in een zeer bruikbare ruimte en een aantrekkelijke tuin.

In de CC wordt een strakke planning genoemd met start van de bouwwerkzaamheden in 2011. Dat lijkt ver weg. Toch is het verstandig om ons daar goed op voor te bereiden. Het bestuur is dan ook op zoek naar leden die mee willen denken over de

voorwaarden die wij aan een verhuizing en een nieuwe locatie stellen. Voor de concrete onderhandelingen met de gemeente zijn we op zoek naar leden die onderhandelingservaring met vastgoedzaken hebben. Uiteraard zullen we via de E-nieuwsbrief Tsjjelp, de NVWC-website en de HAK-AL alle NVWC'ers informeren. Wanneer e.e.a. concreet wordt zullen we zorgen voor een gelegenheid voor de leden om hun mening te geven.

Kop van een artikel in de Culemborgse Courant van 30 december 2010

Druk op de schakelfuncties – de vormgever

Informatievoorziening is essentieel voor een vereniging waarvan de leden elkaar weinig zien. De HAK-AL is HET bindende element van onze vereniging. Voor de productie van dat clubblad is een grote, structurele en dwingende inzet nodig van stukjesschrijvers, redactie en bezorgers. We kunnen niet zonder hen. Maar er is geen taak zo cruciaal (en tijdrovend) als die van de vormgever. Ruud Post heeft de afgelopen zeven jaar deze taak met veel inzet geklaard. Daarvoor graag een groot applaus.

Ruuds aangekondigde vertrek als vormgever heeft voor veel hoofdbreken gezorgd. Door het aanbod van Jandirk Buizer, ondersteund door Nathalie Elink Schuurman, om 4 Hak-als per jaar voor zijn rekening te nemen hebben we nu een gedeeltelijke oplossing. Om de HAK-AL als cruciale schakel voor onze vereniging echt goed te borgen hebben we minimaal nog één vormgever nodig. Help ons mee zoeken. Dit is geen vrijblijvende oproep. Zonder een extra vormgever ontkomen we niet aan ingrijpende keuzes als verminderen van het aantal HAK-ALS per jaar of een contributieverhoging om een externe vormgever te betalen.

Druk op schakelfuncties – de jeugdgroep

De jeugdgroep heeft sinds 1 september 2009 geen coördinator meer. De zoektocht van het bestuur naar een vervanger heeft geen succes gehad. Dankzij het inspringen van bestuurslid Cocky de Groot kunnen we tot aan de grote vakantie e.e.a. overbruggen. Wanneer er geen nieuwe coördinator wordt gevonden is de kans groot dat we de jeugdgroep moeten gaan beëindigen.

Druk op schakelfuncties – het bestuur

De NVWC is met haar werkgroepenstructuur een losjes georganiseerde vereniging. Dat is haar kracht: activiteiten kunnen snel en zonder al te veel poespas worden opgepakt. Dat gebeurt ook en daar mogen we trots op zijn. Die kracht heeft een keerzijde zo concludeerden we met elkaar tijdens de themabijeenkomst ter gelegenheid van ons 25-jarig bestaan (2000). We vonden toen dat onze drie kernactiviteiten onderzoek, bescherming en educatie elkaar onvoldoende versterkten. Verder vonden we dat er te weinig kruisbestuiving plaatsvindt tussen de werkgroepen. Toch zijn er elk jaar voorbeelden dat we het wel kunnen: neem de jaarplan 2010 bijeenkomst en de realisatie van een bouwstenenrapportage Flora- en faunawet voor de gemeente Culemborg.

Deze schakeltaken liggen sinds de afschaffing van de Algemene Maandelijks Vergadering bij het bestuur. Het vorige bestuur heeft onder aanvoering van Kars en Gonda veel energie gestoken in het vinden van extra bestuursleden om de werklust acceptabel te maken. Ook het huidige bestuur heeft dat gedaan. Het resultaat staat niet in verhouding tot de inspanningen: de knelpunten zijn nog steeds aanwezig.

Het huidige bestuur voorziet bij zichzelf nu – na een bijna een jaar in functie te zijn – een groot gevaar van overbelasting voor de uitvoering van deze cruciale schakeltaken.

Het bestuur is daarom op zoek naar een werkwijze, die de samenhang in onze vereniging versterkt, de lasten voor de schakeltaken beter verdeelt en meer energie geeft dan kost. Daar zullen we een voorstel voor doen voor de jaarvergadering van 5 maart. Maar wij hebben de wijsheid niet in pacht: help mee dit probleem op te lossen.

Kortom, 2010 wordt een boeiend jaar. We hebben leuke en belangrijke activiteiten in ons aantrekkelijke jaarplan staan. Maar laten we ook de uitdagingen waar we als vereniging voor staan oppakken zodat elk lid zoveel mogelijk tijd kan besteden aan datgene waarom hij of zij lid is van deze fantastische club: naar buiten gaan en van de natuur genieten. 🐦

Laten we toasten op een natuurrijk 2010 en een levendige NVWC !!

Jouke Altenburg
voorzitter

Naar aanleiding van.....

Na afloop van de nieuwjaarstoespraak hebben verschillende (nieuwe) leden als reactie op de 'uitdagingen' een of meer bestuursleden aangeklampt. Er zijn hoopvolle signalen dat een aantal knelpunten kunnen worden verminderd of opgelost. Ook waren we aangenaam verrast door de grote opkomst: tussen de 40 en 50 leden waren op de nieuwjaarsreceptie present. Ook nieuwe leden wisten de weg naar de Ketelvink te vinden. Al deze zaken geven energie!

SCHIET ONS BREIN TE KORT?

door Eric Schuurman

De laatste tijd is er veel aandacht voor klimaatvraagstukken in de media. Geïnspireerd door de klimaatavond met GreenPeace trof mij een betoog van Joris Luyendijk (NRC 14 november). In dit artikeltje neem ik daar vrij uit over.

Ook veel NVWC-leden denken vermoedelijk onbewust zolang we in ons eigen leven nog zo weinig merken van milieuverwoesting, kan het nooit zo erg zijn. Soms denken mensen “al gaat de verwoesting nog zo snel, nieuwe technologie redt ons wel”. Het begrip technofix staat voor deze opvatting, maar wat een risico. En dan wordt er gedacht, wat stelt dat nu helemaal voor, 2 tot 4 graden temperatuur stijging in deze eeuw?

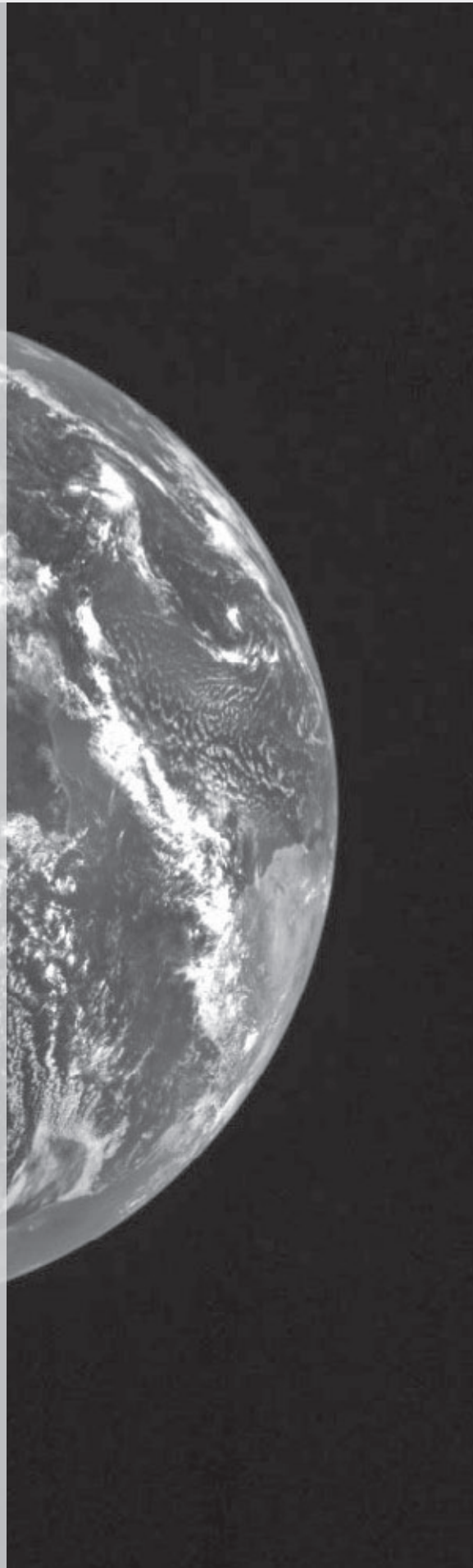
Je kunt je daar al meer bij voorstellen als je weet dat de normale gemiddelde temperatuur van de hele aarde, wereldwijd, dag en nacht gemeten, 18 graden is en dat die dreigt te stijgen tot 20 à 22 graden en dat nog zeer ongelijk over de wereld verdeeld. Nederland zal twee keer zo snel opwarmen als het wereldgemiddelde is de verwachting. Wereldwijde effecten zijn vooral: verschuiving van klimaatzones, verstoring van voedselproductie, mogelijke verandering van zeestromen, zeespiegelstijging, toename van hittegolven, toename van cyclonen, zware wateroverlast en de permafrost in Siberië en Canada die smelt waardoor enorme hoeveelheden van het broeikasgas methaan vrij komen.

We lopen aan tegen een fundamentele en mogelijk fatale beperking van onze menselijke soort. Want milieuverwoesting merk je pas als het echt te laat om er nog veel aan te doen.

Tijdens de evolutie van de mens heeft het menselijke brein geleerd goed te reageren op zichtbare dreigingen, op acuut gevaar, dat kon fataal zijn. Maar een groot deel van de evolutie was er nauwelijks lange termijn. Zeg je tegen iemand “kijk uit een beer”, dan activeert dat je hele brein. Of een voorbeeld meer van deze tijd. “Kijk uit die auto vliegt uit de bocht” dan gebeurt hetzelfde. En als er al regelmatig ongelukken op die plaats gebeuren, zal de plaatselijke bevolking verlangen dat er lange termijn veiligheidsmaatregelen genomen worden.

Zeg je tegen iemand de visstand in de oceanen is ernstig bedreigd, dan gebeurt er bijna niets in je hoofd. Kortetermijnbelangen, beperkt eigen belang en deze mogelijk fatale beperking van ons brein dragen ertoe bij dat er een vorm van Russische roulette gespeeld wordt met onze bestaansvoorwaarden. Grote spanningen rond oplopende conflicten gerelateerd aan de klimaatproblematiek kunnen zeer riskant zijn. Mensen vormen een uitzonderlijke diersoort die onder omstandigheden bereid is de eigen soort te vernietigen.

Gelukkig zijn er ook allerlei tekenen van hoop. Bij veel grote bedrijven zijn ingrijpende beleidsveranderingen aan de gang. De besluiten op de klimaatconferentie in Kopenhagen zijn van groot belang, in de eerste plaats ook voor de mensen in de derde wereld.

Is de achteruitgang van de akkervogelpopulaties te keren door biologische landbouw?

Tekst en foto's Jouke Altenburg

Sinds de jaren '60 van de vorige eeuw zijn in West-Europa de populaties van akkervogels zoals patrijs en veldleeuwerik ingestort. Zo mag je hun afname met respectievelijk 73% en 90% tussen 1973 en 2000 wel noemen. We zien het ook in de West-Betuwe. Naar veldleeuweriken en patrijzen moeten we echt zoeken. En dat terwijl de veldleeuwerik ooit één van de talrijkste Nederlandse broedvogels was.

Bronvermelding

S. Kragten
Breeding birds on organic and conventional arable farms. PhD thesis Leiden University, The Netherlands. Thesis Leiden University (2009)

Verschillende studies duiden erop dat de vogelsoortenrijkdom op biologische landbouwbedrijven groter is dan op gangbare bedrijven. Steven Kragten onderzocht op 40 akkerbouwbedrijven welke oorzaken ten grondslag liggen aan deze verschillen. Dit artikel is een populaire samenvatting van Stevens' proefschrift, dat hij op 2 december 2009 succesvol verdedigde tegenover de promotiecommissie van de Universiteit van Leiden.

Veranderde landbouw

De landbouw is de afgelopen vijftig jaar veel meer gaan produceren. Die productieverhoging is mogelijk door een combinatie van ontwikkelingen. De landbouw heeft zich gespecialiseerd: het gemengd bedrijf is van de regel een uitzondering geworden. Percelen zijn sterk vergroot, de werkzaamheden verregaand gemechaniseerd, het kunstmest- en bestrijdingsmiddelengebruik is enorm toegenomen. Het aantal gewassoorten dat een akkerbouwer teelt is afgenomen. Seminaatuurlijke elementen als hagen, akkerranden en overhoekjes nemen nog maar 2-3% van het boerenland in. Die elementen zijn van groot belang voor planten, ongewervelde dieren, vogels en zoogdieren. Het leefgebied van deze soorten is dus afgenomen. Ook het toegenomen gebruik van kunstmest, bestrijdingsmiddelen en het toenemende aantal landbewerkingen per seizoen draagt bij aan de negatieve tendens van de planten en dieren die voorkomen in akkerbouwgebieden.

Vogels zitten aan het eind van de voedselketen. Als gevolg van de afnemende beschikbare hoeveelheid voedsel, kwaliteit van het voedsel en geschikt leefgebied is ook de akkervogelstand onder druk komen te staan.

Onderzoekopzet

Steven voerde zijn onderzoek uit op 20 biologische en 20 gangbare landbouwbedrijven in Oostelijk Flevoland en de Noordoostpolder. Hij hanteerde een zogenaamde gepaarde opzet, waarbij een biologisch en een gangbaar akkerbouwbedrijf werden gecombineerd op grond van de landschapkenmerken in hun directe omgeving. Daarmee werd deze variabele uitgeschakeld, evenals de factoren weersverschillen en bodemtype.

Met een broedvogelkartering werden de vogelpopulaties van gangbare en biologische bedrijven in kaart gebracht. Dat leverde een beeld op aan dichtheden die werden gekoppeld aan drie variabelen:

- het aandeel seminaatuurlijke elementen, zoals hagen en overhoekjes;
- de geteelde gewassen;
- de landbouwpraktijk, het aantal en soort landbewerkingen.

Het aantal territoria zegt nog niet zoveel. Het broedsucces zegt echt wat over de kwaliteit van het leefgebied. Het broedsucces van veldleeuwerik (bodem insecteneter) en kievit (regenwormeter) werd onderzocht. Gevonden veldleeuweriknesten werden elke vier dagen gecontroleerd; kievitsnesten elke week. De resultaten van de nestcontroles werden geanalyseerd op grond van agrarische activiteiten, predatie en nestverlating. Het effect van nestbescherming op de nestoverleving werd daarbij meegenomen. Tot slot werd het voedselaanbod aan ongewervelde bodemdieren, oppervlakte actieve bodemdieren en vliegende insecten op beide typen bedrijven onderzocht.

Resultaten

In 2005 vond Steven geen verschillen tussen de aantallen bewoonde boerenzwaluwnesten op gangbare en biologische bedrijven. Ook de houding van de agrariërs ten opzichte van de boerenzwaluw was op beide typen bedrijven even positief. Jammer genoeg heeft hij geen broedsuccesonderzoek bij de boerenzwaluwen uitgevoerd. Op biologische bedrijven kwamen namelijk significant meer vliegende insecten voor. Op basis daarvan zou je dus kunnen veronderstellen dat het broedsucces van boerenzwaluwen op biologische akkerbouwbedrijven hoger moet liggen dan op gangbare bedrijven.

Op basis van tellingen in 2004 en 2005 werden de territoriumdichtheden van grondbroedende vogels vergeleken. Daarbij kwamen vrijwel geen verschillen aan het licht. Alleen kievit (in 1 onderzoeksjaar) en de

veldleeuwerik (beide onderzoeksjaren) kwamen in hogere dichtheden voor op biologische bedrijven.

Het aantal veldleeuwerikterritoria bleek maar liefst viermaal hoger op biologische dan op gangbare bedrijven. Het aantal gevonden nesten was zevenmaal zoveel. Dat is de moeite. Op biologische bedrijven werden verder in het hele broedseizoen legfels gevonden. Op gangbare bedrijven vonden geen vervolglegels plaats.

Veldleeuweriken moeten tenminste twee en bij voorkeur drie nesten per jaar groot krijgen om voor voldoende jongenaanwas te zorgen. De hogere dichtheden aan veldleeuweriken bleken terug te voeren op het soort en variatie aan gewassen. Op biologische bedrijven worden meer verschillende soorten gewassen verbouwd. Ook verbouwen biologische boeren meer zomergranen zoals haver, zomergerst en zomertarwe. Dit in tegenstelling tot de overheersende teelt van wintertarwe op gangbare bedrijven. In Nederland broeden de veldleeuweriken alleen met hun eerste legfels in wintertarwe. Zomergranen groeien wat trager en zijn daardoor ook geschikt broedgebied voor het tweede en soms derde legfel. Ook luzerne, een klaverachtige groenbemester, is voor leeuweriken een aantrekkelijk gewas, dat op gangbare bedrijven niet wordt geteeld.

Ook de kievit kwam in hogere dichtheden voor op biologische bedrijven. Daar bleek het verschil in gewaskeuze een verklarende factor in combinatie met de landbouwpraktijk. Dat verschil kon echter maar in één jaar worden aangetoond.

Als de territoriërigheden groter zijn wil dat nog niet zeggen dat er meer jongen groot komen. Het onderzoek toonde aan dat op biologische bedrijven een hoger voedselaanbod (wormen, loopkevers en spinnen, vliegende insecten) en meer geschikt broedhabitat voorkomen. Dat lijkt een tweede positieve factor. De intensieve mechanische onkruidbestrijding op biologische bedrijven (er wordt immers niet gespoten) is echter een belangrijke negatieve factor voor grondbroedende vogelsoorten: er gingen daardoor veel nesten verloren. Er is geen verschil gevonden tussen predatie op gangbare en biologische bedrijven. Wel werden aanwijzingen gevonden dat nesten die beschermd (gemarkeerd) waren, vaker werden gepredeerd en verlaten. Totaal resultaat: ondanks een groter aantal territoria komen op biologische akkerbouwbedrijven niet meer veldleeuweriken en kieviten groot dan op gangbare bedrijven.

Conclusie en aanbevelingen

Meer biologische landbouw gaat de akkervogelstand dus niet zomaar redden. Dit onderzoek toont aan dat op gangbare én biologische boerenbedrijven het nodige kan worden gedaan om de dichtheden en het broedsucces van kieviten en veldleeuweriken te verbeteren.

Op biologische bedrijven zou de mechanische onkruidbestrijding beter afgestemd kunnen worden op de eisen van grondbroedende vogels. Op gangbare bedrijven kan meer geschikt broedhabitat gecreëerd worden, bij voorbeeld door een grotere variatie in de gewaskeuze en de teelt van zomer- in plaats van wintergraan.

Op beide bedrijventypen zullen herinvoering van de braaklegregeling en akkerrandenbeheer met een minimale breedte van 9 meter impulsen voor de akkervogels zijn, die positief werken op de voedselhoeveelheid en de oppervlakte goed en veilig broedgebied. Daarnaast mag de wintersituatie niet uit het oog worden verloren. Oogsten gebeurt tegenwoordig superefficiënt: er gaat vrijwel geen graankorrel verloren. Met overstaand graan en stoppelvelden zijn al succesvolle praktijkproeven uitgevoerd in Noord-Limburg, Zeeland en Groningen. Honderden geelgorzen, veldleeuweriken en groenlingen foerageren

de hele winter op het achtergebleven graan. Dekking en voedsel zijn van belang voor de winteroverleving en een goede conditie van vrouwtjes aan het begin van het broedseizoen. Van deze maatregelen is aangetoond dat ze redelijk tot goed zijn in te passen in de agrarische bedrijfsvoering. Een boer moet de maatregelen per slot van rekening gemakkelijk uit kunnen voeren.

De studie van Steven toont aan dat een toename van biologische akkerbouwbedrijven dus niet zonder meer zal leiden tot een verbeterde akkervogelstand. Daarbij moet wel aangetekend worden dat er tot op heden geen studie is gedaan die de populatietrends van akkervogels op biologische respectievelijk gangbare landbouwbedrijven met elkaar vergelijkt. Dat vergt een enorme onderzoeksinspanning.

Opponent Prof. Dr. Bengtson van de Swedish Agricultural University noemde Stevens' proefschrift een goede stap vooruit in het ontrafelen van de mechanismen achter de algemene verklaring 'intensivering van de landbouw', als oorzaak voor de achteruitgang van de akkervogelstand.

Met ingang van 2010 kunnen Nederlandse boeren gebruik maken van nieuwe subsidiepakketten voor agrarisch natuurbeheer, die effectief zijn voor akkervogels. Het probleem is alleen dat de beschikbare budgetten veel te klein zijn om werkelijk zoden aan de dijk te zetten op populatieniveau.

Het toekomstig Europese landbouwbeleid, waaruit het agrarisch natuurbeheer betaald wordt, zou daarom anders opgezet moeten worden. In ruil voor de jaarlijkse bedrijftoeslag die alle boeren nu op basis van historische cijfers ontvangen, zouden zij in de toekomst 'blauwe en groene maatschappelijke diensten' moeten leveren: waterberging, milieukwaliteit of biodiversiteit (akkervogels!). Ook in landbouwkringen zien diverse mensen daar inmiddels de redelijkheid van in.

door Ellen Geleedst

Waar komt die naam vandaan

HET VERBAND TUSSEN DE GEELGORS EN DE BRUINKEELORTOLAAN

Deze keer ga ik iets vertellen over het verband tussen de geelgors en de bruinkeelortolaan. Een hele toer, want al horen ze dan beide tot de gorzenfamilie, uiterlijk zijn ze toch flink verschillend. Ook de namen lijken in de verste verte niet op elkaar. Daarbij komt de bruinkeelortolaan alleen in het uiterste zuidoosten van Europa voor en de geelgors juist zo goed als overal in Europa behalve in het Mediterrane gebied. Wat is dan toch de overeenkomst tussen deze twee vogelsoorten? Het geheim zit hem in het geluid.

De vijfde van Beethoven

Ik ga ervan uit dat bijna iedereen wel bekend is met de vijfde symfonie van Beethoven. Ook voor wie niet erg thuis is in de klassieke muziek (en dan bedoel ik muziek zelfs nog ouder dan de klassiekers uit de jaren '60), zegt de naam Beethoven toch wel iets. Je ziet als het ware onmiddellijk een warrig hoofd voor je en er komt een bekend themaatje opborrelen: Drie korte tonen en een langgerekte lagere toon. Precies, die bedoel ik.

Wie overigens nu aan Morsetekens denkt in plaats van aan muziek, die heeft ook gelijk een interessante anekdote te pakken. Het teken kort – kort – kort – lang in Morsetekens staat voor de letter V, van victorie. In oorlogstijd schijnt het neuriën van het begin van deze symfonie van Beethoven wel als een daad van verzet te zijn opgevat. Victorie voor de geallieerden werd er dan uiteraard mee bedoeld.

De symfonie van Beethoven wordt ook wel de noodlotsymfonie genoemd. Er wordt wel gezegd dat Beethoven hem geschreven heeft, omdat hij wist dat hij doof ging worden. Deze theorie wordt door andere kenners echter weer ontkend. Maar algemeen wordt aangenomen dat hij deze symfonie schreef in een tijd van fysieke en psychische malaise.

Zo, dan zijn we weer bijgepraat over de vijfde van Beethoven. Maar laten we terugkeren naar onze twee gorzen.

geelgors is dat wel algemeen bekend, vooral ook omdat je als Nederlandse vogelaar nu eenmaal eerder op een geelgors stuit dan op een bruinkeelortolaan.

Het is ook een handig ezelsbruggetje. Heb je het eenmaal een keer ontdekt, dan kun je deze gors gemakkelijk opsporen. Maar ook de bruinkeelortolaan doet dat dus, zo ongeveer. Zie daar de overeenkomst tussen beide soorten.

Helaas hebben niet beide namen iets met geluid te maken; dat geldt alleen voor de gors. Jammer, want dat zou natuurlijk ook nog een mooie overeenkomst zijn. Wel zal voor iedereen duidelijk zijn waar 'geel' in de naam geelgors vandaan komt en 'bruinkeel' bij de 'bruinkeelortolaan'. Allebei een gemakkelijk te verklaren gedeelte van de naam en allebei een kleur. Dan houden de overeenkomsten op. Daarom kijken we nu nog even naar de verschillen.

Garren, ortholanen en hortolanen

Verklaren we eerst waar 'gors' vandaan komt. Dat is zeer waarschijnlijk een klanknabootsende naam, ontleend aan het Middelnederlandse 'garren'. Bovendien betekent het Latijnse 'garrere' kakelen, snateren of voortdurend krassen. En dat is dan weer een logische naam voor een vogel, zij het dat je dan wel heel veel vogels 'gors' zou kunnen noemen. Er krassen, kakelen en snateren er nogal wat namelijk. Maar goed, de gors heeft dus wel een verwijzing naar een geluid, zij het niet direct naar de vijfde van Beethoven. Je moet wel erg weinig van klassieke muziek houden om deze symfonie te omschrijven als 'voortdurend krassen'.

Dan de ortolaan. De Latijnse naam is 'Emberiza hortulana'. 'Emberiza' is de eerste naam van alle gorzen. De verklaring daarvan is zo onduidelijk en vergezocht dat ik deze voor het gemak maar even buiten beschouwing laat. 'Hortulana' betekent 'in de tuin voorkomend'. Kijk, daar kunnen we wel wat mee. Eigenlijk een tuingors, dus.

Binnen de NVWC is er een actief lid (ik zal zijn naam niet noemen, hooguit dat hij voorzitter is van onze club), die 'ortolaan' schrijft als 'ortholaan'. Vast een restant onderwijsverleden, omdat 'orthopedagogiek' en 'orthodidactiek' ook die -h- hebben. Ik weet dat op de telpost daarom in zijn bijzijn wel nadrukkelijk wordt gesproken over 'ortholaan'. Maar gezien de herkomst van de naam is het toevoegen van een -h- zo gek nog niet. Alleen, als je het met gevoel voor etymologie wil doen, moet je wel spreken van 'hortolaan'. Wie weet, kunnen ze dat volgend najaar op de telpost introduceren.

Bruinkeelortolaan. Foto: Gerrit Jan Klop

Overeenkomsten in de zang

Met een beetje fantasie kun je in zowel de zang van de geelgors als in de zang van de bruinkeelortolaan de begintonen van de vijfde symfonie van Beethoven terughoren. Van de

Het Steunpunt NME Culemborg is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Culemborg en de Natuur-en Vogelwacht Culemborg. Per jaar worden er 10 thema-activiteiten georganiseerd, waarvan 6 met een natuur en/of milieuthema. Bij iedere activiteit helpen z'n 25 vrijwilligers bij de uitvoering. Het Steunpunt bevindt zich op de bovenverdieping van kinderboerderij 'De Heuvel'.

HET STEUNPUNT NME CULEMBORG

Activiteiten & nieuws

Foto's & teksten
Pauline Hoevenaars

Levende kerststal

Op Kerstavond kon u op kinderboerderij De Heuvel midden in het Kerstverhaal stappen. Van verre al was de ster te zien die de weg wees voor de 900 bezoekers naar de stal. Buiten hielden de herdertjes de wacht bij de kudde. De kapschuur was ingericht als levende kerststal waar Jozef en Maria te vinden waren met hun pasgeboren kindje. Natuurlijk ontbraken de dieren in de stal niet, die de engel nauwlettend in de gaten hielden. Verspreid over het hele terrein klonken de sfeervolle kerstliederen die gezongen en gespeeld werden. Het kerstverhaal werd voorgelezen en begeleid door livemuziek. Iedere bezoeker kon zich wat opwarmen met lekkere warme chocolademelk die aangeboden werd in de deel van de boerderij.

De bezoekers werd gevraagd zoveel mogelijk met de fiets te komen, in verband met de drukte en om alles in goede banen te leiden. De parkeerplaats van de kinderboerderij was daarom ingericht als fietsenstalling. Voor het autoverkeer werd éénrichtingsverkeer ingesteld, voor de Weithusen, tussen de Weidsteeg en de Thijsselaan. Er werd een paard en wagen ingezet die als pendeldienst dienst deed. De paard en wagen reed onafgebroken met een vaste route heen en neer om vele bezoekers van de Weithusen naar de kinderboerderij te vervoeren.

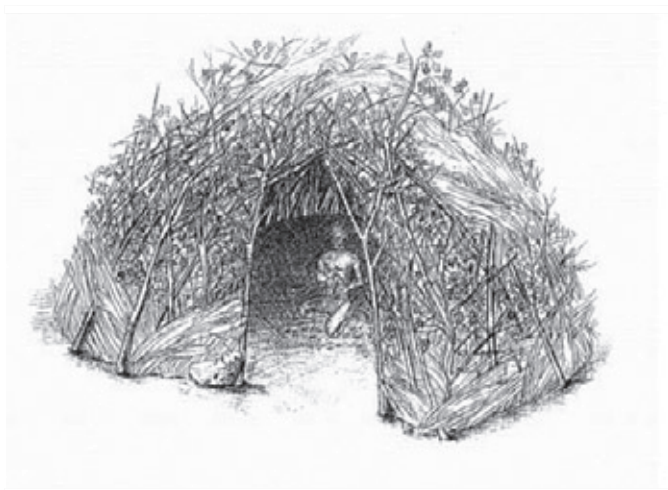

ZONDAG 7 FEBRUARI 13:30 - 16:30

Afval, weggegooid geld?

Thuis scheiden we natuurlijk al lang ons afval. Papier in de blauwe klike, groente- en tuinafval in de groene klike en glas in de glasbakken. Nieuw is de aparte inzameling van plastic. De Avri neemt al dat afval mee. Maar wat doet ze daar nu precies mee? Recyclen, is een duur woord voor afval opnieuw gebruiken. Ons afval is eigenlijk geld waard! Weet jij welke dingen we van afval kunnen maken? Wat gebeurt er als we afval niet scheiden? Zwerfvuil, zo noemen we het afval dat we niet in de prullenbakken gooien. Wat gebeurt daarmee, wie ruimt dat op? Wat mag wel en niet in het riool? Kom maar eens langs, dan ontdekken we samen hoe dat nu zit met afval.

ZONDAG 7 MAART 13:30 - 16:30

Hutje mutje

Zou jij een huis kunnen bouwen met alleen spullen uit de natuur? Tijd om de handen eens flink uit de mouwen te steken. De wilgen zijn weer gesnoeid en van de takken kun je lekker hutten bouwen. Ook de balen stro liggen al voor je klaar. Misschien heb je na het bouwen ook nog wel tijd om lekker te spelen rond je eigen hutje. En als je daar dan zit, kun je meteen even kijken of er ook dier-tjes in de buurt wonen. En in welk soort hutje zij wonen. Want elk dier voelt zich lekker op een ander soort plekje. Naar die plekjes gaan we samen op zoek. Kom jij ook?

Activiteitenkalender

Per jaar worden er 10 thema-activiteiten georganiseerd, waarvan 6 met een natuur- en/ of milieuthema. Per activiteit vindt u een aankondiging met informatie. Na afloop van de activiteit kunt u in deze rubriek het verslag lezen.

*Voor meer informatie over NME activiteiten
www.nmeculemborg.nl*

Bezoekadres 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg

Postadres Steunpunt NME
Postbus 136
4100 AC Culemborg
tel: 0345 - 519 741
info@nmeculemborg.nl

Openingstijd voor scholen:
woensdag tussen 12.00 en 14.00 (m.u.v. vakanties)

Vlieland – een weekendje vogelen

tekst en foto's: Ruud Post

Bijna ieder jaar vertrekken een paar leden van de vogelwerkgroep naar het eiland Vlieland om lekker te gaan vogelen. Een soort bedrijfsuitje. Lekker ontspannen en zonder enige vorm van wetenschappelijkheid over het eiland struinen. Gewoon genieten van de ongedwongen sfeer. Vlieland wordt gekozen omdat er in die tijd van het jaar veel vogels uitrusten van hun trek en de kans op een bijzondere ontmoeting dan erg groot kan zijn.

Ik haal je vrijdag op, reken maar op ongeveer 5:30 uur. Mijn bedoeling is om de (eerste) boot van 9:00 uur te halen." Dat waren de woorden van Dirk op de zondagochtend daarvoor. Ik rekende nog eens na en kwam op een reistijd van 3,5 uur uit. 'Bluf', dacht ik nog, 'daar komt Dirk nog wel op terug'. Niet dus, Dirk kwam er niet op terug. Wel kwam hij op de bedoelde vrijdag tegen een uur of zes met een volgeladen auto aan. Hij had Theo en Paul eerst opgehaald. Dirk had zijn route anders gereden dan hij afhankelijk gepland had, was mijn redenering. Op het moment dat wij hier in de auto over spraken, vonden mijn metgezellen het toch wel wat sneu en beloofden dat ik een pomp mocht uitkiezen waar wij zouden stoppen voor een kopje koffie. In tegenstelling tot mijn verwachting reden bleven de A2 volgen. Vlielandbezoekers weten het nog even toegelicht. aan reistijd wanneer naar Harlingen reizen in (Noordoostpolders). Prima voor koffie. Na een uur te een benzinepomp in zicht, "Nee, nee", zei Dirk beslist, halen." "Tijd genoeg Dirk" maar er kwam geen geluid

meer van de kant van Dirk. 'Bluf', dacht ik nog, turend uit het raam, waar ergens het Noord-Hollandse landschap, in de duisternis voorbij trok en zo ook het benzinestation. Eén ding heb ik in een korte tijd geleerd: Dirk blufft nooit. Ruim op tijd (7.45 uur) zette Dirk de auto op het parkeerterrein en nog geen kwartier later nestelden wij ons in het restaurant om op de boot te wachten. "Alsjeblieft", als een volleerde ober serveerde Dirk de koffie uit. Koekje erbij en tevreden keek Dirk om zich heen. Zijn missie was geslaagd, we waren op tijd voor de boot. Een half uurtje later kwamen ook Gerrit Jan met Martine en Ingrid zich melden. "Later vertrokken?", informeerde Dirk bij Gerrit Jan. "Geenszins", luidde het antwoord, "we zijn onderweg nog even gestopt voor koffie."

16 oktober Oost-Vlieland/Voorboetsduinen/jachthaven

De oversteek

"Even zien of de slechtvalk ook vandaag op de laatste boei zit. Ieder jaar kan je hem daar aantreffen", vertelde Gerrit Jan toen hij zijn spullen pakte om aan

boord te gaan van de Vlieland, de nieuwe veerboot van de firma Doeksen, die de vaste verbinding vormt tussen het vaste land en het eiland. Maar voordat de club zich liet inschepen moest er nog wel even voorspeld worden hoeveel soorten vogels dit weekend genoteerd zouden gaan worden. Met mijn 108 was ik natuurlijk ver weg van de realiteit maar het geeft wel een reëel beeld van mijn hoge verwachting. Het visdiefje wat net overvloog toen wij aan boord wilden stappen, mocht nog niet worden mee geteld. De telling begint zodra de boot vertrekt. Tevens moet de waarneming minimaal door een tweede persoon gezien zijn, dan telt hij mee voor de telling. Zo luidden de spelregels voor dit weekend. De boot vertrok en de eerste meeuwen verschenen op de lijst. Net als de eerste eenden en steltlopers én de slechtvalk die ons uitzwaaide. Het waaide die dag flink. “Windkracht 8 met pieken van 9”, wist Dirk ons te vertellen en Dirk had deze informatie van de kapitein. De Vlieland is een catamaran. Door zijn dubbele drijvers ligt de boot erg stabiel in het water, zelfs bij deze wind. Dit in tegenstelling tot zijn voorganger de Oost-Vlieland. Die zou wellicht onder deze omstandigheden niet zijn uitgevaren. Bizar, want dan had je dit vogelweekend wel op je buik kunnen schrijven. Tijdens de oversteek lieten de vogels zich maar weinig zien. De harde wind was daar natuurlijk debet aan. Desondanks werd in het zicht van de haven van Vlieland toch een roodkeelduiker opgemerkt. Persoonlijk is Vlieland geen vreemde stek voor mij. Menige zomervakantie is hier doorgebracht. De laatste was in 1976. Tijdens het binnen lopen van de haven komen oude herinneringen weer boven en dan lijkt het eiland na al die jaren weinig te zijn veranderd.

De nadelen van de wind

Voordat wij de fietsverhuurder gaan helpen zijn omzet te verhogen, lopen wij eerst even langs het wad. In de tuinen van de eilanders vinden wij het standaardpakket (winterkoning, roodborst, pimpel- en koolmees etc.). Niet al te bijzonder maar wel goed voor je soortenlijst. Aan de oever van het wad trekt een groep vinken voor ons uit. Na even koffie te hebben gedronken bij bekenden van Gerrit Jan en Martine zijn de fietsen opgehaald en zijn we het dorp uitgereden. In één beeld zien wij een meidoornbosje aan een vennetje met daarbij kepen, groenlingen en uiteraard veel vinken. Erg bijzonder was een groenling met een opvallende oranjekleurige snavel. Het meidoornbosje wordt betiteld als “het Vinkenbosje”. Achter ons ligt het wad met het beeld

wat je kunt verwachten: rotganzen, paarse strandloper, tureluur, rosse grutto en wulp. We fietsen verder richting Vuurboetsduin en besluiten hier wat te gaan struinen door het gebied. Een rietgors liet zich horen en een buizerd probeerde te ontsnappen aan onze aandacht, wat niet lukte. Zoals eerder vermeld, het stormde die dag nogal en dat heeft ons deze vrijdag parten gespeeld. De vogels waren goed weggedoken om zich te verschuilen tegen de wind. De wind in je oren maakte dat de zangers slecht te horen waren en mede daardoor moeilijk te vinden. Het werd ons duidelijk dat de score van de dag niet te hoog zou uitvallen.

Rondje jachthaven

We gaan terug naar het dorp om ons geluk aan de andere kant te proberen. Op de terugweg naar Oost-Vlieland treffen we nog wel een middelste zaagbek dobberend in het wad aan. Gerrit Jan loodste de groep achterlangs het dorp zodat wij in een woonwijk terecht kwamen. Alsof het een huis van een bekende BN'er betrof wijst Gerrit Jan naar een hoekhuis. “Hier heeft Martine haar jeugd doorgebracht”, lichtte hij toe. En wat zie je dan? Geen authentieke woning van het eiland maar een woning gebouwd in de stijl uit de jaren '70. Beleefd knikten wij de gids toe dat we het begrepen hebben. In een dennenboom horen en zien wij goudhaantjes. Een boomkruiper laat zich even later

horen. Voordat wij de “sport”haven aandoen, lopen wij even langs de rioolzuiveringsinstallatie van het eiland. Altijd goed voor de grote gele kwikstaart. “Een vaste stek van dit beestje”, verklapt Gerrit Jan de eilandkenner. Het beeld van de haven is zoals te verwachten. Als een stel hangjongeren houden zilvermeeuwen zich hier wat verveeld op. Ik moest terugdenken aan een excursie naar de Zuid-Hollandse eilanden waar wij te midden van een groep zilvermeeuwen een kleine burgermeester zagen. Uit het niets riep Gerrit Jan dat hij een vogel zag die grijzer in kleed was dan de andere. Hij doelt dan op een tweede winter burgemeester. Met enig speurwerk bleek het toch om een zilvermeeuw te gaan die zich net als de rest aan het vervelen was. Het rondje haven werd afgemaakt en op weg naar de fietsen noteerden we nog wel een zwarte roodstaart. Het werd tijd om kwartier te maken in “ons” tijdelijke verblijf. Een leuk eilandhuis midden in het dorp. Daar wij in het dorp zouden gaan dineren en het nog licht was besloten wij nog

Waargenomen soorten

16 oktober Oost-Vlieland/
Voorboetsduinen/jachthaven

Aalscholver
Bergeend
Blauwe reiger
Boerenzwaluw
Bokje
Boomkruiper
Buizerd
Dwergmeeuw
Eidereend
Ekster
Fuut
Goudhaantje
Graspieper
Groenling
Grote gele kwikstaart
Grote mantelmeeuw
Heggenmus
Houtduif
Huismus
Kauw
Keepvink
Kleine mantelmeeuw
Kokmeeuw
Koolmees
Meerkoet
Merelwulp
Middelste zaagbek
Paarse strandloper
Pimpelmees
Rietgors
Roodkeelduiker
Rosse grutto
Rotgans
Scholekster
Slechtvalk
Spreeuw
Staartmees
Steenloper
Stormmeeuw
Tureluur
Turkse tortel
Visdieffe
Vlaamse gaai
Wilde eend
Winterkoning
Witte kwikstaart
Zilvermeeuw
Zwart roodstaart
Zwarte kraai

even een rondje te lopen naar de vuurtoren. Niet dat er veel te zien was maar toch nog wel een boerenzwaluw die tegen de wind in ploeterde om naar zijn winterverblijf te komen. Vanavond maar overnachten op het eiland was mijn advies.

Die avond gezellig pasta gegeten bij een eetgelegenheden in de dorpsstraat. Natuurlijk met als onderwerp van de dag, de harde wind. En wanneer wij de vogellijst bijwerken, komen we op dat moment op een aantal van 51. Een teleurstellend getal maar het kon de moraal van de groep niet beïnvloeden.

17 oktober De lange paal/Kroonpolder

Zeetrek

Zeetrek, de zilte zoute zee, het ruisende geluid van brekende golven in het ochtendgloren. Een geweldige manier om je dag te beginnen en een leuke manier om vogels te spotten. Vroeg in de morgen, het schemerde nog, kwamen wij aan bij het paviljoen. Dat klinkt als een eind rijden maar in werkelijkheid nog geen tien minuten fietsen. Het toeval wil of niet (zie de reclame van een bekend biermerk over een huwelijksreis die gelijk valt met de WK voetbal in Zuid-Afrika) dat nog een Culemborger op het eiland verbleef. Arjan Brenkman

was op Vlieland om even te ontsnappen aan zijn dagelijkse beslomeringen. Kort memoreerde Arjan wat zoal voorbijgekomen was maar ook zijn lijst was nog niet spectaculair. Ofschoon de wind al aardig was gekrompen naar 1-3 was de mening toch dat ook voor de trek de weersomstandigheden van de vorige dag nog een negatieve invloed hadden. Nu is zeetrek eigenlijk alleen goed te doen met een telescoop. Met een verrekijker kan je wel wat volgen maar zien is een ander feit. Grote zee-eend ging nog wel, net zoals de Jan van gent maar drieteenmeeuw en dwergmeeuw waren toch kleine witte puntjes boven de branding. Na zo'n anderhalf uur lieten wij de zeetrek en Arjan voor wat ze waren.

Torenavk gemist

Eerst ontbijten en dan naar de Kroonpolders. Met het windje in de rug was het lekker trappen en genieten op eiland. Links van ons was een lokale bewoner druk met zijn volkstuin bezig en hij keurde ons geen blik waardig. Even het Vinkenbosje aangedaan en nu rustig doortrappen richting natuurcamping "de Lange Paal". We speurden de struwelen af. Grote kans om vogels tegen te komen die zich hier op hielden om uit te rusten en zich te laven na de vermoeiende dag van gisteren. Een torenvalk in mijn kijker. Op zich nou geen echt hoogtepunt maar voor de soortenlijst telt hij toch net zo hard mee. Daar ik op dat

moment samen met Paul en Ingrid liep attendeerde ik hen op mijn waarneming. Omdat ik geen enkele reactie kreeg keek ik maar eens om. Ik zag de rug van Ingrid en Paul had alle aandacht voor de inhoud van zijn rugzak. Toen ik Paul nogmaals wees op de torenvalk kwam hij veel te traag overeind. Wat dromerig vroeg hij: "Waar?" en staarde naar een lege lucht. Op dat moment wist ik het definitief, dit weekend zullen wij geen 108 waarnemingen noteren. Op het terrein van de Lange Paal verder geen grote aanvullingen op de lijst. Wel opvallend, veel graspiepers. We fietsten door naar de Kroonpolders. Onderweg een koperwiek, kramsvogel een zwarte mees gespot.

17 oktober De lange Paal/
Kroonpolder

Bladkoning
Blauwe kiekendief (vrouwkje)
Bonte strandloper
Drieteenmeeuw
Dwerggors
Dwergmeeuw
Fazant
Fitis
Grauwe gans
Groenpootruiter
Grote bonte specht
Grote zee-eend
Holenduif
Jan van Gent
Kanoet
Kievit
Koperwiek
Kramsvogel
Pijlstaart
Putter
Sijs
Sperwer
Tjiftjaf
Veldleeuwerik
Waterral
Watersnip
Zanglijster
Zilver plevier
Zwarte mees
Zwarte zee-eend

18 oktober Stortemelk/
Kroonpolder

Baardman
Kleine flamingo
Kneu
Ringmus
Waterhoen
Waterpieper
Wintertaling

Bladkoning

Op de Kroonpolders bonte strandloper, kanoet, zilver plevier, grauwe gans en, door Ingrid goed gevonden, pijlstaarten. De dag schrijdt voort in een gezellige atmosfeer totdat er een melding komt van een pestvogel en een bladkoning. De melding komt binnen via Arjan die via zijn telefoon de zeldzaamheden doorkrijgt van de DBA (Dutch Bird Association). Een sms naar Gerrit Jan en het lijntje komt tot stand. Ze waren waargenomen bij de Lange Paal. De groep maakt zich op voor de reis terug naar de Lange Paal. Nu met de wind tegen. Pestvogel, die vogel maakt zijn naam bij mij helemaal waar. Ondanks verscheidende keren gemeld rondom Culemborg is het mij nog niet gegund het beest live in de kijker te krijgen. Haast is geboden. Mij hoefde je niet te motiveren. Dirk en Gerrit Jan zetten een hoog tempo in. Waardoor de groep brak. Het leek wel een etappe uit de Tour de France. Het gat wordt dichtgereden en Theo sluit weer aan. Gevieren traptten we hard door en namen een formatie aan die vergelijkbaar is met één streep aalscholvers. Wij vlogen over de weg. Aangekomen op het kampeerterrein snel door naar de plek waar de vogels gezien moesten zijn. Het terrein werd in zijn geheel uitgekamd maar ik zal kort zijn, geen pestvogel of bladkoning te zien.

Terug naar het dorp (nog even een groenpootruiter meegekregen) bereikte ons het bericht dat de bladkoning zich ophield bij de midgetgolfbaan. Na even speuren is de bladkoning gevonden. Ik heb hem niet helemaal in één beeld kunnen bewonderen, omdat hij/zij zich nogal tussen de bladeren schuil hield (kennelijk dankt hij zijn naam hieraan) maar in kleine fragmenten toch uiteindelijk de hele vogel gezien. Dirk had kennelijk meer geluk want zijn enthousiaste oo's en de aa's verraadden wat hij in zijn kijker waarnam.

Dwerggors

De melding van een dwerggors deed de groep snel verplaatsen naar de rioolzuiveringsinstallatie van het eiland. Een gelukje, we waren in de buurt. Aangekomen troffen we een leuk tafereel aan. Wij waren niet de enige op het eiland om te vogelen. Meer dan vijftig fietsen (en dat is een schatting) die slordig geparkeerd stonden, waren de stille getuigen van hoe snel vogelaars kunnen reageren op een melding van DBA. Toen wij aankwamen, kon je uit de non-verbale houding van de vogelaars opmaken dat het beestje niet te zien was. In een paar zinnen werden wij op de hoogte gebracht van het feit dat de dwerggors net naar beneden was gedoken en doormiddel van een korte vingerbeweging werd de richting aangegeven. En dan, een grote stilte. Af en toe klonken er stemmen wanneer bekenden elkaar toevallig tegen kwamen maar de stilte bleef overheersen. Plotseling een kreet. Daar is tie... en dan de ontkenning, een roodborst. Weer een kreet... daar. Maar nu bleek het een heggemus. Ineens

ontstond er grote beroering in de groep vogelaars. Nerveuze en opgewonden klanken vulde de stilte. Een kleine groep vogelaars verliet direct hun verworven plek. En steeds meer vogelaars pakten hun spullen gehaast in en vertrokken terstond. Wat later bereikte mij het bericht wat een groep vogelaars zo overdreven paniekerig de plek van de dwerggors deed verlaten. Op het eiland Texel was een Kaspische plevier gemeld! Een zeer zeldzame waarneming (nieuwe soort voor Nederland, red.) en daarom wilden deze vogelaars als een speer van Vlieland af om snel naar Texel te verhuizen. Als een ster uit de musical verscheen daar de dwerggors. Camera's lieten ritmisch hun sluiters klinken, bewonderaars kregen alle tijd om haar van alle kanten te bekijken. Alsof de gors het door had, verdween hij weer naar beneden om iets later, zoals dat gebruikelijk is bij sterren, nog een keer een toegift te geven. Nu had ik in één kijkerbeeld op een rijtje, de grote gele kwikstaart de roodborst en de dwerggors.

Dringende reden

Die avond gingen wij voor het diner op een culinaire ontdekkingstocht naar een ander restaurant dan de avond ervoor. Een restaurant waar Gordon Ramsay ongetwijfeld geheel zou gaan flippen over de gebrachte kwaliteit van het eten. Bijna alles kwam uit de diepvries of rechtstreek uit blik. Wat ons niet echt kon deren want wij genoten na van onze dag. Tijdens het voorgerecht verschenen twee donkere gestalten in de opening van de deur van het restaurant. Twee mannen die ik eerder gezien had op de plek van de dwerggors. "Ehh", hoorde wij de bediening

zeggen. Ik dacht dat u voor veertien personen had gereserveerd. "Dat klopt", antwoordde de jongste van het stel, "de anderen moesten om dringende reden, zonder uitstel, met de laatste boot mee." Wij wisten wel waarom.

18 oktober Stortemelk/Kroonpolder

Camping de Stortemelk

De schelpen knarsten onder de banden op de paden van de camping "Stortemelk". Het was een vreemd gevoel na zoveel jaren weer hier te zijn. Op een bepaalde manier trof het mij. Goh, hier ergens hebben wij nog eens gestaan. Ik groef in mijn geheugen om de beelden van toen te vergelijken met wat ik nu zag. Het was beslist groener. Meer grasvelden dan toen en veel strakker ingericht. We kwamen voor de zangers, want die zouden toch hier gevonden moeten worden. Dat viel lelijk tegen en eigenlijk kwam er geen nieuwe vogelsoort bij. Piepers, kneutje, een eenzame fazant en meeuwen. Natuurlijk, daar konden wij het mee doen. Wel lekker grasduinen in de vroege ochtend, "mijn god" wat een zaligheid. Een vreemd geluid uit een bosje bracht nog wat beroering maar zoals vaker, konden niet vinden wat we zochten. En dat is geen nieuws voor een doorgewinterde vogelaar.

Kleine flamingo

Met de auto gingen we later op weg naar de Kroonpolder. Weer langs het wad waar wij voor de zoveelste keer de eilandbewoner "zijn" stukje land zagen bewerken en die

Kleine flamingo

ons het hele weekend geen blik waardig keurde. “Kijk”, zei Gerrit Jan die de auto bestuurde, “het grappige is dat de eilanders elkaar altijd vriendelijk begroeten.” En omdat je met de auto bent moet je wel een eilander zijn en geen badgast, zoals je betiteld wordt, als je niet van hier bent. Ter illustratie hief hij zijn hand op ten teken van groet en direct reageerde de eilander met hetzelfde gebaar. Het gebaar werd door ons herhaald toen wij een tegenligger zagen. Vrolijk hieven wij ons handen op als groet en kregen direct een spontane reactie terug. “Leuk hé”, riep Gerrit Jan.

Er zou zich al een tijdje een kleine flamingo ophouden op dat deel van de Kroonpolder waar wij naartoe zouden gaan. We liepen het dijkje van de polders op en elk watertje werd even afgespeurd en elke vogel werd nauwkeurig bekeken. Je weet maar nooit. We keken net de ander kant op toen Paul wat haperend de stilte verbrak en met twijfelende woorden sprak: “Jongens is dat nou niet die flamingo”? Wij draaiden ons om en keken in de aangewezen richting en verdomd, daar stond de kleine flamingo. Flamingo’s zat gezien in de Camargue. Maar eigenlijk ken ik de ondersoort kleine flamingo niet. En ik bedacht mij: “Een torenvalk zien dat doet hij niet maar hij vindt wel een flamingo in Nederland. Hoe zouter kun je het nog eten?”

Baardmannen

Op het eiland is een ringstation en wéér een bekende zou daar op het moment zijn om vogels te ringen. Dus wij een bezoekje gebracht aan Peter van Horssen. Van Peter kregen wij een prachtige uitleg over wat er zoal in de afgelopen dagen geringd was. In zakjes wachten er diverse vogels op dingen die komen gaan. Vogels die in het mistnet vliegen worden met regelmaat door Peter opgehaald

Kleine karekiet in mistnet

en in een zakje gestopt om ze rustig te houden. Eenmaal uit het zakje gehaald worden ze geringd en gewogen zoals wij dat ook kennen van Theo (zie Hak-al 2009, de artikelen over de boerenzwaluwen van Jouke en Theo). Baardmannen die we ook gehoord en gezien hadden op weg naar de hut konden hun lot ook niet ontkomen en zo konden wij van heel dicht bij een baardman bewonderen. De gitzwarte "baard" van de vogel zijn geen reeks gekleurde veertjes, zoals ik dacht, maar bestaat slechts uit één enkel veertje. En zo zie je maar, dat is nou het voordeel om die beestjes van zo dichtbij te zien. Maar liever ontmoet je ze in de vrije natuur, dat spreekt vanzelf. Het was al wat later geworden en op de terugweg spraken wij nog even af om nog één keer een rondje vuurtoren te doen. Helaas begon het te regenen waardoor uiteindelijk deze tocht op niets uitdraaide. Het werd inmiddels tijd om de spullen te pakken en het huisje weer op orde te maken om netjes achtergelaten te worden. De diehards trokken nog een keer naar de midgetgolfbaan om, misschien wel tegen beter weten in, nog iets aan het aantal waarnemingen te doen, maar zoals de hele dag eigenlijk was er weinig nieuws te melden.

Vertrek

Het boegwater trok een wit spoor. Aan het einde van het spoor lag de steiger waar de Vlieland nog zojuist aangemeerd lag. Twee korte stoten van de scheepshoorn als teken van groet aan de havenmeester overstemden het geluid van de dieselmotoren. De haven werd spoedig kleiner, een bekende aanblik die iedereen wel kent wanneer hij met de boot de Waddeneilanden verlaat. Wij

laten het eiland achter met al haar eilanders en de niet gevonden vogels. De teller bleef staan op 89 soorten, dat is een gegeven. Een ander gegeven is dat het een prachtweekend was. Onze dank gaat uit naar Gerrit Jan en Martine, die gedurende dit fantastische weekend als onze gastheer en -dame optraden.

De Vlielandgangers. Foto Paul van Bruchem

Periode: november - december 2009

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

Argus

Argus blijft de vinger aan de pols houden bij de ontwikkelingen in de wetgeving met betrekking tot de Nederlandse Fauna. Door allerlei wijzigingen in de faunawet, die tot doel hebben schadebestrijding te vereenvoudigen, dreigen de jagersbelangen weer bevorderd te gaan worden. Jagers zien immers overal een teveel van en willen zich maar al te graag opwerpen als bestrijders van wildschade. Dat bestrijden betekent dan afschieten en zo kennen de jagers aan hun hobby nog een maatschappelijk nuttig doel toe (bladzijde 5/8 en op bladzijde 9/10 een voorbeeld uit de praktijk). In Noord Brabant deed zich zo'n geval voor toen Staatsbosbeheer de jachtvergunning voor een terrein niet verlengde. De jachthouders beweerden dat zij onmisbaar waren om het teveel aan reeën af te schieten. Zelfs het argument van verkeersveiligheid werd hierbij aangevoerd. Gelukkig hield SBB haar poot stijf. (bladzijde 20). In het nummer staat ook een reportage van het bezoek dat twee als rk-geestelijken verklede medewerkers van Faunabescherming brachten aan het gebied Mariahoeve op de Veluwe. In dit gebied, in bezit van de paters van Don Bosco, werden allerlei illegale jachtpraktijken geconstateerd. Het is te hopen dat deze ludieke actie ertoe leidt dat de eigenaren een einde aan die praktijken zullen maken.

Bomennieuws

Dit nummer opent met een artikel dat in deze tijd van het jaar wel heel actueel is. De redactie had, gezien de sneeuwrijke winter die wij momenteel beleven, wel een heel vooruitziende blik. Het gaat hierin namelijk om het effect van strooizout op straatbomen. Hierdoor kan schade aan de bomen optreden. De schadelijke stof is chloride uit het strooizout.

Verkleuring van de bladrand als de knoppen weer gaan uitlopen, is een indicatie van de vergiftiging. Bij zwaardere belasting kan het blad al afsterven voor het goed en wel uit de knop is gekomen. Bij een verstandig en dus beter aan de omstandigheden aangepast strooien kan veel schade worden voorkomen. Ook is het van belang dat smeltwater met daarin het opgeloste strooizout niet dicht bij de boomwortels in de grond wegzakt. Ook hiervoor worden oplossingen aangedragen. (bladzijde 4/5). In het artikel "Kwaliteit bomenbeleid verbeterd" wordt de verheugende conclusie getrokken dat het gemeentelijke bomenbeleid sinds 2005 aanzienlijk is verbeterd. Hoe een en ander wordt onderbouwd, lezen we op bladzijde 16/17. Ik ben benieuwd of onze gemeente Culemborg behoort tot die gemeenten die de moeite genomen hebben de enquête van de Bomenstichting te beantwoorden. In totaal heeft ongeveer de helft van alle Nederlandse gemeenten gereageerd.

Boomblad

Het tijdschrift Boomblad is een bron

van informatie voor mensen die in de natuur geïnteresseerd zijn. Vanaf dit jaar zal dat nog sterker het geval zijn als Het Vakblad Natuur Bos Landschap met dit tijdschrift gaat fuseren. De redacties van de beide tijdschriften verwachten veel van deze fusie. Ik kijk met gespannen verwachting uit naar het eerste nummer. Nummer 5 opent met een aantal korte artikelen zoals "Invasie van exoten in de Waddenzee", "Meer overwinterende watervogels", en "Afname biodiversiteit grootst in Nederland". Een onderzoek heeft uitgezonden dat die sinds 1900 van 40% naar 15% gedaald is. Binnen Europa is dit de grootste achteruitgang in vergelijking met alle overige landen. De grootste klappen vallen momenteel in heiden, halfnatuurlijke graslanden en agrarisch gebied. De achteruitgang in deze gebieden is nog steeds gaande.

Verder in het blad lezen we over de grote modderkruiper, een vissoort die ook in ons gebied voorkomt, (bladzijde 10/13). Dat natuur gezond is, wisten we natuurlijk al, maar het doet goed om in het artikel "Natuur is gezond" deze waarheid nog eens uitgebreid beargumenteerd te lezen. (bladzijde 16/19). Met artikelen over paddenstoelen- lessen van de mycoloog- en recreatie - recreëren binnen de paden- is het blad verder gevuld.

Nummer 6 meldt ondermeer dat konijnen de vestiging van nieuwe jeneverbessstruiken verhinderen door zaailingen weg te vreten, dat vogels magnetisch veld kunnen zien, broedvogels het in de stad moeilijk hebben en dat natuurcompensatie onvoldoende kwaliteit heeft. Naar aanleiding van het verschijnen van de Atlas van de Amfibieën en Reptielen van Nederland - deel 9 van de Nederlandse Fauna - worden de vrijwilligers van RAVON om hun inzet geprezen. Letterlijk citeer ik: Zonder vrijwilligers zou dit boek - met 451710 waarnemingen- en de Rode Lijsten en vele natuurherstelprojecten niet bestaan. Ik zou hieraan willen toevoegen dat iedereen die in amfibieën en reptielen is geïnteresseerd dit boek zou moeten aanschaffen.

De volgende twee artikelen lijken mij ook voor ons gebied relevant. Allereerst gaat het over de opvang van ganzen in het dossier "Ganzenopvang" (bladzijde 16/19). Vervolgens over mossen en

korstmossen in “ Het belang van het Ooibos- naar de mossen en korstmossen in de uiterwaarden” (bladzijde 20/23).

De Dompfoorn

Meer over mossen lezen we in De Dompfoorn. Floradeskundige Dick Kerkhof bespreekt in dit artikel, het tweede in de reeks “ Mossen van de Vijfheerenlanden”, de mossen die op grof zand, gruis of steen groeien. De auteur bespreekt 13 soorten, waarvan er een, het zeer zeldzame sparrenmos, helaas niet meer in het gebied werd aangetroffen. (bladzijde 24/29).

In de rubriek Vogelnieuws valt het grote aantal waarnemingen van grote zilverreigers op.

Groene Hart Visie

Groene Hart Visie houdt de vinger aan de pols bij alle ontwikkelingen in het groene hart. Van alle kanten wordt dit laatste open stuk van het dichtbevolkte westen van ons land bedreigd.

Op bladzijde 15 staat een kaart afgedrukt waarop bedreigingen en kansen staan ingetekend. Illustratie is de verhouding: 36 bedreigingen tegenover 10 kansen! De bedreigingen bestaan voornamelijk uit plannen voor woningen en bedrijventerreinen. Als alle plannen worden uitgevoerd, is het groene hart weer gekrompen.

De Kruisbek

Dit nummer van de Kruisbek is een themanummer over roofvogels. De onderwerpen zijn: Een overzicht van de roofvogeltrek over telpost De Horde, 1997-2009, Vijftig jaar roofvogels in Amelisweerd, Roofvogels en uilen in het Vechtplassengebied, Revalidatie van roofvogels en uilen, Veertig jaar broedende roofvogels in Nieuwegein. Het nummer wordt afgesloten met een overzicht van artikelen over roofvogels die in het tijdschrift vanaf 1970 zijn verschenen.

Ik noem enkele opmerkelijke punten uit deze artikelen. Op de telpost zijn in de besproken periode 16 soorten roofvogels waargenomen. Op Amelisweerd broeden sinds de jaren '90, 6 soorten roofvogels. Alleen de buizerd met gemiddeld 4 paren en de sperwer met 1 paar zijn elk jaar present. Daarentegen is de torenvalk de laatste

jaren niet meer elk jaar tot broeden gekomen. Roofvogels kunnen sneller revalideren als beschadigde slag- en staartpenen door transplantatie van veren afkomstig van overleden soortgenoten worden vervangen (lees bladzijde 24/25). Al met al een interessant nummer!

De Levende Natuur

Liefhebbers van weidevogels moeten zich ernstig zorgen maken. Dat is

duidelijk te lezen in het eerste artikel van de Levende Natuur. De auteurs bespreken de achteruitgang van de grutto, de icon van de Nederlandse weidevogels. Alle getroffen maatregelen om de stand van deze vogel te verbeteren of tenminste op peil te houden zijn niet effectief. Als er niet duidelijk wordt gekozen voor zo groot mogelijke bescherming in kansrijke gebieden dan is het niet ondenkbaar dat de grutto nog deze eeuw in ons land zal uitsterven.

Op het ogenblik gaat teveel geld naar verkeerde doelen. Subsidie voor weidevogelbescherming op intensief gebruikt boerenland is weggegooid geld. Nesten worden dan nog wel gered, maar de kuikens hebben veel te weinig overlevingskansen. Het allerbelangrijkste is dat de maaidatum moet worden uitgesteld totdat alle kuikens zijn uitgevlogen. Verder zijn verhogen van de waterstand, verbetering van voedselvoorziening en verminderen van predatiedruk belangrijk. Als er aan

deze voorwaarden niet kan worden voldaan, omdat die onverenigbaar zijn met de moderne landbouwpraktijken, dan is het beter de weidevogelbescherming in die gebieden te beëindigen en het subsidiegeld aan te wenden voor vergroting en verbetering van weidevogelreservaten. Grutto's tot broeden verleiden in gebieden waar nauwelijks kuikens kunnen opgroeien, versnelt alleen maar het uitsterven.(bladzijde 333/337). Evenmin worden wij vrolijk van een artikel waarin de veranderingen van vogelstand en plantengroei in 15 geselecteerde kilometerhokken in de noordelijke Gelderse Vallei in een tijdsbestek van 30 jaar worden besproken. Dezelfde hokken die in 1971/1973 werden geïnventariseerd werden in 2002 nogmaals bekeken. Er waren 25 soorten (!) achteruitgegaan en 6 soorten helemaal verdwenen. Daartegenover stonden 12 soorten die zijn toegenomen en 13 nieuwkomers. Bij de flora waren het vooral de planten van vochtige voedselarme graslanden, zoals klokjesgentiaan en blauwe knoop die achteruitgegaan waren. Zes soorten werden zelfs helemaal niet meer aangetroffen, bijvoorbeeld vetblad en moerashertshooi. In het artikel (bladzijde 346/351) worden de mogelijke oorzaken van deze veranderingen benoemd.

Hoewel zeker interessant laat ik de overige artikelen onbesproken.

Lutra

Lutra besteedt aandacht aan egels, vlermuizen, konijnen en bevers. De Engelstalige artikelen zijn van een hoog wetenschappelijk karakter, maar gelukkig ontbreekt een Nederlandse samenvatting niet.

NVL Nieuwsbrief

Wie een indruk wil opdoen van de vroegere natuurrijkdom van Nederland, moet eens een kijkje in Polen gaan nemen. In NVL Nieuwsbrief lezen we daarover op bladzijde 3-4.

Verder lezen we in deze nieuwsbrief over donkere waterjuffers in de Weerribben, bruine winterjuffers in de duinen (bladzijde 4/5) en een onderzoek naar de libellen in 30 Noord-Brabantse vennen. Bij dit laatste onderzoek werden al naar gelang de waterkwaliteit van de verschillende

vennen drie verschillende libellen-gemeenschappen gevonden (bladzijde 6/7).

Mooi Gelderland

In Mooi Gelderland wordt uiteengezet hoe Geldersch Landschap omgaat met de wildstand in de terreinen. De laatste tijd is er nogal wat kritiek op dat beleid en Geldersch Landschap weet duidelijk te maken waarvoor zij kiest. Het behoud van biodiversiteit staat hierbij voorop (bladzijde 4/6).

Natuurbehoud

Winter, rietsnijders in de Wieden, de klimaatop in Kopenhagen en de Brabantse woestijn (de Loonse en Drunense duinen) zijn de onderwerpen in Natuurbehoud.

Ravon

In Ravon sluit het artikel over de grote modderkruiper mooi aan bij het artikel over dezelfde vissoort in Boomblad (hierboven besproken). De auteurs beschrijven de verspreiding en achteruitgang van de vis in een historisch perspectief. Een van de grootste en belangrijkste gebieden waar de vis voorkomt is het Rivierengebied. De omgeving van Culemborg is daar een belangrijk onderdeel van. Het artikel besluit met aanbevelingen voor herstel van de stand van de soort. (bladzijde 44/48). Natuurlijk is ook het verschijnen van het boek “De Amfibieën en Reptielen van Nederland” aanleiding

om daar in een artikel aandacht aan te besteden.(bladzijde 52/54). Ten slotte is in 2009 de nieuwe Rode Lijst van de Nederlandse amfibieën en reptielen gepubliceerd. De vorige Rode Lijst dateert van 1996. Twee soorten vallen onder de zwaarste categorie “Ernstig Bedreigd” namelijk de muurhagedis en de geelbuikvuurpad. De volledige lijst staat op bladzijde. 59 afgedrukt.

Terra

Terra blikst vooruit op een duurzaam 2025. In dit kader past een terugblik en een blik vooruit.

Onder de titel “Altijd in beweging” kijken de auteurs naar wat er in de 37 jaar dat de stichting Natuur en Milieu bestaat allemaal is veranderd. Duurzaamheid staat tegenwoordig echt op de kaart; in de toekomst gaat het erom de vaart erin te houden door zoveel mogelijk medestanders te kweken (bladzijde 8/10). Nederland klopt zich graag op de borst als voorvechter en voorloper van de ontwikkeling naar een duurzame wereld. In het artikel “De oorlog winnen” wordt aangetoond dat die houding nergens op slaat, want ons land blijkt het relatief juist slecht te doen. (bladzijde 11/13) Verder een sfeervolle reportage over de vijfde Nacht van de Nacht op 24 oktober jongstleden, een artikel over het vervoer anno 2025 en een interview met Ruud Lubbers, die hoopvol is over de toekomstige duurzaamheid.

Van Nature

Van Nature is het serieuze broertje van Natuurbehoud. De geïnteresseerde natuurliefhebber komt hier veel meer te weten over ontwikkelingen en achtergronden van het natuurbeheer in Nederland. In dit nummer staan 10 kaartjes, waarop te zien is hoe de samenhang in 10 nog versnipperde natuurgebieden van Natuurmonumenten erop vooruit zal gaan. Dat is niet alleen gunstig voor de natuur, maar ook voor het publiek dat op deze manier beter begeleid en gestuurd kan worden (bladzijde 6/9). Verderop in dit nummer wordt nog eens het belang van grotere aaneengesloten natuurgebieden benadrukt waar het gaat om het gebied van de Vechtplassen, een waterrijk gebied tussen Amsterdam en Utrecht. Alleen dan is het mogelijk de

nodige verbeteringen van de waterkwaliteit te realiseren.

Interessant en hoopvol voor een goede samenwerking tussen natuurorganisaties en ander belangengroepen zijn de interviews met Adri Duivestein, wethouder van Almere, en Herman van Ham, bestuurslid van ZLTO (de Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie). Hij pleit voor een positievere opstelling van de boeren bij verwezenlijking van een goed beleid van Natuur en Landschap, zoals die bijvoorbeeld in de EHS (de Ecologische Hoofdstructuur) moet worden vormgegeven.

Vogelnieuws

Vogelnieuws heeft dit keer het thema

Roofvogels. De laatste tijd is er alle reden om bezorgd te zijn over deze groep vogels. Zo gaat het niet goed met de torenvalk en de boomvalk, vindt er nog steeds vervolging plaats en is de situatie van de bruine kiekendief aanleiding om 2010 tot het “Jaar van de kiekendief” uit te roepen. Ook over de grenzen wordt gekeken: In de voormalige Sovjetrepubliek Georgië trekken letterlijk honderdduizenden roofvogels door op hun weg van en naar Afrika. Helaas trekken grote aantallen vogels ook grote aantallen jagers. Alle reden om in dit land de bescherming van vogels op de kaart te zetten. Sprinkhanen zijn van grote betekenis als voedsel voor roofvogels zoals grauwe kiekendieven, boomvalken en kleine torenvalken. Het gaat dan vooral om

de sedentaire sprinkhaan en niet zoals langer gedacht werd om de treksprinkhaan. Om de voedselbron veilig te stellen is het noodzakelijk het agrarisch landschap in de Sahelzone adequaat te beheren.

Vogels

Als laatste van de stapel ligt er een mooi en heel dik nummer van Vogels voor mij. Veel nieuws over vogels, fenomenale foto's en allerlei vogelweetjes vullen de bladzijden.

Stadsvogels staan volop in de schijnwerpers. Dat blijkt uit de competitie voor de gemeentelijke Stadsvogelprijs. Zestien gemeenten dongen mee, waarvan vier er een nominatie kregen. De winnaar van de prijs werd Leiden. Op bladzijde 36/39 lezen we over de winnaar en de drie ander genomineerden. Als u dit leest is "De Nationale Tuinvogeltelling 2010" alweer achter de rug. Benieuwd hoeveel mensen er dit keer aan meedoen en wat de resultaten zullen zijn.

Overzicht van ontvangen tijdschriften

- *Argus, De Faunabescherming, jaargang 34 nummer 3, oktober 2009*
- *Bomennieuws, de Bomenstichting, jaargang 34 nummer 4, winter 2009*
- *Boomblad, onafhankelijk tijdschrift voor natuur-en landschapsbeheer, jaargang 21 nummer 5*
- *en 6 november en december 2009*
- *De Dompfoorn, Natuur-en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jaargang 43 nummer 4 december 2009*
- *Groene Hart Visie, Stichting Groene Hart, nummer 27, december 2009*
- *De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jaargang 52 nummer 5, november 2009*
- *De Levende Natuur, jaargang 110 nummer 7, november 2009*
- *Lutra, Zoogdiervereniging jaargang 52 nummer 2, december 2009*
- *Mooi Gelderland,, Het Geldersch landschap en Kasteelen, jaargang 6 nummer 4, winter 2009*
- *Natuurbehoud, Vereniging Natuurmonumenten, jaargang 40 nummer 4, winter 2009*
- *NVL Nieuwsbrief, Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, jaargang13 nummer 3, november 2009*
- *Ravon, Reptielen, amfibieën, vissen onderzoek, jaargang.11 nummer 3(nummer .33), december 2009*
- *Terra, Stichting Natuur en Milieu, nummer 4, winter 2009/2010*
- *Van Nature, Vereniging Natuurmonumenten, jaargang 19 nummer 8, december 2009*
- *Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland, nummer 6, december 2009*
- *Vogels, Vogelbescherming Nederland, jaargang 29 nummer 5 (ed.168) winter 2009.*

Periode November 2009 - januari 2010
door Dirk van Opheusden

Hoe het weer er bij het verschijnen van deze Hak-al uitziet kan zelfs een flink opgevoerde Piet Paulusma nog niet voorspellen. Nu, op 10 januari, ligt er sneeuw, valt er nog meer sneeuw, vriest het ook overdag en wordt er voor de komende week aanhoudende oostenwind voorspeld, met temperaturen onder nul.

Ook een interessante natuurwaarneming gedaan tussen Lek en Linge?
Mail je beschrijving, liefst met digitale foto, aan waarnemingen@nvwc.nl.

Onlangs viel het woord 'gevoelstemperatuur' voor het eerst weer eens. Kort gezegd: het is winter, en het is koud. Het mooie zonnige najaarsweer waarover u hieronder kunt lezen, ligt nog maar twee maanden achter ons, maar lijkt een eeuwigheid geleden. Toen vlogen er nog vlinders rond, nu zijn veel wintergasten op de vlucht voor de sneeuw verder naar het zuiden getrokken en is het wachten op de komst van hardcore wintergasten als pestvogels. Daarvan is bij ons in de buurt nog geen gewag gemaakt. Wel in deze editie: laat bloeiend grijskruid in Geldermalsen, een onzekere dwerggans in de Steenwaard, en een bosuil in de voortuin.

Grijskruid Zondag 8 november 2009:

Het mooie zonnige najaarsweer lokte mij naar buiten. Op het braakliggende bouwterrein aan de Rijnstraat in Geldermalsen staat grijskruid in bloei. Die ken ik helemaal niet uit deze regio. (Rob van de Haterd)

Foto: Wikipedia

Grijskruid wordt twintig tot vijftig centimeter hoog en heeft een wortelrozet. De plant dankt zijn naam aan de haren op bladeren en stengel, die ze een grijs uiterlijk geven. De bloemen groeien in trosjes en hebben vier witte kroonbladeren. De bloeitijd is in het algemeen van juni tot en met september. Rob had dus een laatbloeiër te pakken, maar dat is niet vreemd gezien het zachte weer van begin november.

De officiële status van grijskruid is 'ingeburgerd'. Het is dus niet een van oorsprong inheemse soort, maar komt van de steppegebieden in Oost-Europa en Azië. Sinds de 18e eeuw komt de plant ook in West-Europa voor; de zaden werden aangevoerd met graan. In ons land wordt grijskruid nog steeds aangetroffen op oude molenbelten maar ook op (spoor)dijken, in wegbermen, op industrieterreinen, en op braakliggende stukken zoals in Geldermalsen. De plant is vrij zeldzaam; het zwaartepunt van de Nederlandse verspreiding ligt in het oostelijke rivierengebied. (Bronnen: Wikipedia, Wilde-planten.nl)

Dwerggans Zondag 27 december 2009:

Gistermiddag 27 december even langs de noordelijke Lekdijk gereden om ganzen te kijken.

Ter hoogte van de Steenwaard zag ik een kleine gans tussen een grauwe en een kolgans.

Vanwege uiterlijk en formaat vrijwel zeker een dwerggans.

Foto: Birdphoto

Oogring was aanwezig, maar niet erg duidelijk. Exemplaar was niet geringd. Als het niet een ontsnapt exemplaar is, lijkt het me een mooie waarneming. (Gerben Overweg)

Dat zou zeker een mooie waarneming zijn. 'Harde' waarnemingen van dwergganzen zijn er maar heel weinig in ons werkgebied. De meeste meldingen gaan voorzien van de nodige twijfel. Is het wel een echte dwerggans, en geen hybride? Is het wel een echte wilde vogel, ook al is er geen ring gezien? Volgens een commentaar op Waarneming.nl zwerven er in onze buurt nogal wat pseudo-dwergganzen rond.

Dwergganzen lijken veel op kolganzen. In het algemeen zijn dwergganzen kleiner, maar er is een overlap tussen de twee soorten. Onderscheidende kenmerken voor dwerggans als een gele oogring of een grotere witte bles op het voorhoofd komen bij sommige kolganzen ook voor, terwijl ze niet bij iedere dwerggans even sterk ontwikkeld zijn. Dat maakt het een lastig met zekerheid te determineren soort, in ieder geval buiten de bekende dwerggans-gebieden bij Anjum (Friesland), het Oude Land van Strijen (in de Hoekse Waard, Zuid-Holland) en bij Petten (Noord-Holland).

De dwerggans broedt in noordelijk Scandinavië. Van oorsprong lagen de overwinteringsgebieden in het zuidoosten, bij de Zwarte zee. Daar werd de soort zo zwaar bejaagd dat hij op de rand van uitsterven stond. Onder meer in Zweden is de dwerggans opnieuw geïntroduceerd. Daarbij werden brandganzen als pleegouders gebruikt. Doordat de dwergganzen met hun pleegouders mee trokken zijn de overwinteringsgebieden veel westelijker komen te liggen. Tegenwoordig is de Europese populatie nog altijd erg klein.

(Bronnen: *Handboek vogels van Nederland* (KNNV Uitgeverij, 2009), *ANWB Vogelgids van Europa*; Waarneming.nl.)

Bosuil

Woensdag 6 januari 2010:

Deze bosuil zit bij ons in Culemborg in onze voortuin! De uil zit er al weken! Gaat regelmatig er even op "uit". Het is een goede schuilplaats met dit weer en in de middag zit ie heerlijk te zonnen! Bij sneeuw en wind gaat hij lekker naar "binnen"! (Rick Koster)

Foto: Rick Koster

De bosuil doet het evenals in de rest van Nederland goed in onze contreien. Anders dan zijn naam doet vermoeden, is hij niet per se aan bos gebonden. Ook in het landelijke gebied is de bosuil te vinden. En zelfs hier en daar in een voortuin dus! Nou is het niet zomaar een voortuintje waar deze bosuil huist. In de buurt ligt het park De Plantage, waarvan bekend is dat er bosuilen broeden of hebben gebroed. Het broedseizoen begint al vroeg bij de bosuil. Eind februari kunnen er al jongen zijn. Als ze na ruim een maand eenmaal uitvliegen, zijn ze nog tot drie maanden van hun ouders afhankelijk. In die periode kunnen ook in dichter bebouwde woonwijken worden waargenomen (en dan vooral 's nachts gehoord). Overigens kunnen bosuilen in de buurt van het nest behoorlijk agressief zijn, zeker als ze jongen hebben.

De bosuil is een echte muizenvanger maar vangt ook wel vogels. Voor een flinke kever, kikker of een sappige worm haalt hij zijn spreekwoordelijke neus ook niet op. Rick vraagt of ze haar tuin-uil ergens mee kan bijvoeren, bij omstandigheden van aanhoudende vorst en sneeuwval. In het algemeen zal de bosuil zijn kostje wel weten te vinden. Op internet is weinig te vinden over het bijvoeren van uilen; hier en daar worden dode eendagskuijkens genoemd. Maar of bijvoeren noodzakelijk is? Als (succesvolle) bewoner van onze streken weet hij zich al eeuwen prima te handhaven, ondanks soms strenge winters. Bovendien worden in winterse omstandigheden sommige prooidieren juist makkelijker te pakken. De bosuil hoort in ieder geval niet bij de soorten die het meest van de vorst te lijden hebben. Al met al is het wellicht beter om het bijvoeren maar achterwege te laten.

(Bronnen: *Handboek vogels van Nederland* (KNNV 2009); Waarneming.nl.)

Het bestuur

In 2009 vergaderde het NVWC-bestuur twaalf keer. Na de jaarvergadering op 30 maart wijzigde de samenstelling ingrijpend. Twee zeer ervaren bestuursleden – Gonda Baard (secretaris) en Kars Veling (voorzitter) – traden af. Het nieuwe bestuur bestaat uit Jouke Altenburg (voorzitter), Yme Jan Bosma (penningmeester), Gijsje Robeer (secretaris), Paul van Buchem en Cocky de Groot.

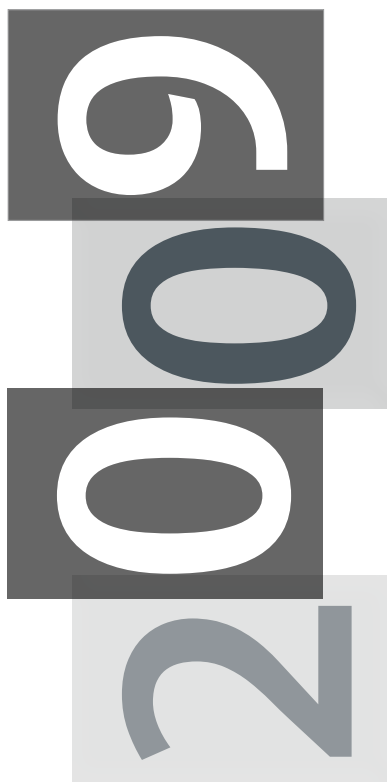
Terugkijkend op het jaarprogramma 2009 is duidelijk dat het merendeel van de verenigingsactiviteiten door de werkgroepen wordt georganiseerd. Daarover is elders in dit jaarverslag te lezen. Het bestuur schept voorwaarden als dat nodig is (veiligheid bijvoorbeeld), coördineert de contacten met 'derden' (zoals gemeente of subsidiegevers) en organiseert werkgroepoverstijgende activiteiten.

Verenigingsactiviteiten

- Tijdens de nieuwjaarbijeenkomst waar zo'n 50 leden aan deelnamen, werd het boekje 'Libellen tussen Lek en Linge' gepresenteerd. Het boekje is het resultaat van jarenlang inventariseren, analyseren en fotograferen door leden van de NVWC-insectenwerkgroep. Het eerste exemplaar werd uitgereikt aan Kees de Raad (gemeenteraadslid, bestuurslid Waterschap Rivierenland, Vereniging voor Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer Tieler en Culemborger waarden).
- In de jaarvergadering keurden de ca. 45 aanwezige leden jaarverslag en jaarrekening goed. Verandering van de bestuurssamenstelling was daarnaast het belangrijkste agendapunt. Na het formele gedeelte werd de film 'The march of the pinguins' getoond, een indrukwekkende film over het leven van de koningspinguïns.
- De picknick – vast programmaonderdeel na de zomervakantie – kon vanwege het weer helaas niet buiten in De Zump plaatsvinden. Zo'n 25 leden weken uit naar het clubhuis De Ketelvink. Vakantiebelevissen werden uitgewisseld onder het genot van een grote variëteit aan hartige taarten, salades en heerlijke toetjes.
- Dit jaar wel een kamp! Niet met Hemelvaart maar eind augustus. Zestien leden kampeerden met elkaar op de camping Klein Amerika bij Groesbeek. Samen trokken zij door De Bruuk, een natuurreservaat van Staatsbosbeheer, over de Mookerheide, langs een stukje Pieterpad voor een vlindertelling, en voor de langst blijvende deelnemers was er ook nog een excursie naar de Hatertse en Overasseltse vennen.
- Door het jaar heen werden zeven lezingen georganiseerd en een zgn. leden-voor-leden avond. De lezingen staan open voor leden en niet-leden. De onderwerpen varieerden in 2009 van Nieuwe natuur in het rivierengebied (Dirk Prins) tot een verslag van onderzoek in Antarctica onder de titel Vogelmetropool in de Poolzee (Ruben Fijn). Een duo-lezing in samenwerking met Vereniging Voet van Oud-Heusden liet zien hoeveel interessants er te melden valt over de Culemborgse Plantage, uit historisch en natuurwaardenperspectief (Yvonne Jacobs en Fred van Delft). Het aantal bezoekers liep nogal uiteen en lag tussen de 15 en 40 per avond.
- Naast het verenigingsblad Hak-al en de website nvwc.nl verschijnt vanaf september 2009 ook de digitale nieuwsbrief Tsjielp. Tsjielp houdt belangstellenden van binnen en buiten de vereniging maandelijks op de hoogte van activiteiten, nieuwtjes en natuurwaarnemingen. Tsjielp is ook te downloaden van de NVWC-website.

Samenwerkingspartner voor de gemeente Culemborg

- Naleving van de Flora- en Faunawet in het gemeentelijk groenbeheer is al jaren een aandachtspunt voor de NVWC. Dit jaar was de ongelukkige timing

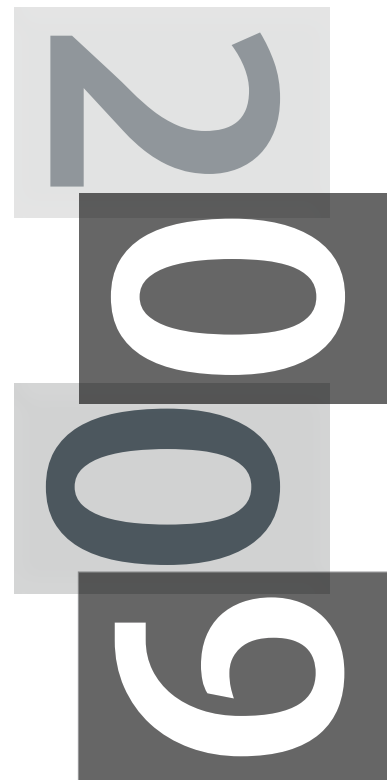

van het schonen van de sloten in Parijsch en de Zump de directe aanleiding om met de gemeente hierover het gesprek aan te gaan. De vereniging vreesde voor onnodige schade aan beschermde planten- en diersoorten en bood de gemeente hulp aan bij het ontwikkelen van een gedragscode. Als eerste stap daarin werkten vijftien NVWC'ers uit verschillende werkgroepen aan een natuurwaardenrapportage die half december aan de gemeente kon worden aangeboden ('Bouwstenen voor een gedragscode beheer Flora- en faunawet van de gemeente Culemborg', december 2009).

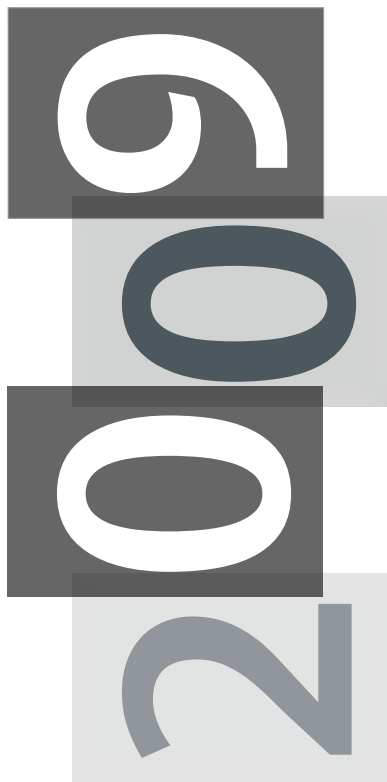
- Landschapsbeheer Gelderland heeft in opdracht van de gemeente Culemborg in het buitengebied een erfbeplantingsproject uitgevoerd. Dit in het kader van het Landschapsontwikkelingsplan. Tegelijkertijd vraagt de NVWC aandacht voor de natuurwaarden op de erven in het buitengebied nog aanwezig zijn. De vereniging ijverde voor een ecologische invulling van het erfbeplantingsproject, droeg bij aan twee deelnemersbijeenkomsten, adviseerde bewoners van het buitengebied en hing steenuilkasten op. De belangstelling voor dit gecombineerde project was groot. Vanwege ontoereikend budget konden niet alle belangstellenden ook daadwerkelijk meedoen. We hopen dan ook dat de gemeente Culemborg het project voortzet.
- De NVWC neemt deel in het Steunpunt Natuur- en Milieu Educatie. Ruud Post vertegenwoordigt de vereniging in de projectgroep die de 'Heuvelactiviteiten' voorbereidt. Ook bij de uitvoering zijn veel NVWC'ers als vrijwilliger betrokken.
- In 2008 ontstond de 'Groene Betuwe', een samenwerkingsverband van groene organisaties in de regio hun krachten bundelen om publieksactiviteiten op het gebied van natuur en milieu beter voor het voetlicht te krijgen. In 2009 is hard gewerkt aan de website www.groenebetuwe.nl. Vanaf 2010 verschijnt maandelijks een 'Groene Agenda' in de regionale kranten. Kars Veling vertegenwoordigt de NVWC in het Groene Betuwe-overleg.
- Op meer incidentele basis verstrekte de NVWC op verzoek van de gemeente gegevens over het voorkomen van (beschermde) planten- en diersoorten in de omgeving van de Fransche School en de 'Lokkers Hoek' (Parijsch). Ook werd de gemeente geattendeerd op het verlopen van de ontheffing Flora- en Faunawet voor de ontwikkeling van de wijk Parijsch in 2010.

Samen met anderen

- De NVWC is vertegenwoordigd in de Milieu Advies Raad door Jandirk Kievit. NVWC-lid Harry van de Warenburg vertegenwoordigt in de MAR de Milieu Werkgroep NW Betuwe. Met hen werd twee keer overlegd.
- Met het oog op de geplande dijkverzwaring startte het Waterschap Rivierenland in 2009 een klankbordgroep. Kars Veling vertegenwoordigt de NVWC in deze groep.
- De NVWC heeft een zienswijze ingediend tegen het voornemen van de gemeente Buren om als bezuinigingsmaatregel grootschalig bomen te gaan kappen in het Burense buitengebied. Dit voornemen van het Burense college van B&W is ingetrokken.
- Met de bestuursadviseur van de VANL T&C - Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Tieler en Culemborger waarden - is oriënterend gesproken over samenwerkingsmogelijkheden. Dit gesprek moet een vervolg krijgen in 2010.
- De insectenwerkgroep was actief tijdens de publieksmanifestatie C4real2 in de wijk Eva-Lanxmeer.
- NVWC'ers gaven lezingen voor de vrouwenvereniging Passage en de Katholieke Vrouwenvereniging en werkten mee aan de natuurfeestdagen met de verschillende Culemborgse basisscholen.

Verder

- kunnen we met trots melden dat onze oud-voorzitter Kars Veling op 5 juni 2009 het Groene Lintje ontving, een onderscheiding van Groen Links voor Culemborgse burgers, bedrijven of organisaties die zich op positieve wijze inzetten voor groen en milieu
- werden de subsidieaanvragen en verantwoording rond het vogelkijkscherm afgerond
- klimmen de vrijwilligers van de nestkastwerkgroep vanaf 2010 veiliger met speciaal daarvoor aangeschaft materiaal
- ontvingen we van de Stichting Zomerfeesten subsidie voor aanschaf van scherm, generator en lamp voor het nachtvlinderonderzoek door de insectenwerkgroep.

EN ...

- kijken we uit naar 2010, het jaar waarin de NVWC haar 35-jarig bestaan viert. In navolging van de Verenigde Naties is 'biodiversiteit' gekozen als overkoepelend thema. Het jaarprogramma toont een actieve vereniging die zowel leden als niet-leden stimuleert om de natuur in te trekken, haar te leren kennen en te beschermen.

Geen Rangers

door Cocky de Groot

In 2009 trokken de Green Rangers er veertien keer op uit met ervaren NVWC natuurkenners. Allemaal buitenbijeenkomsten dit jaar. Met enthousiasme deelden NVWC werkgroep leden hun kennis en namen zij de kinderen mee naar bijzondere en alledaagse plekken in en rond Culemborg. Thema's variërend van bodemdierpjes tot vissen en trekvogels, van zwerfvuil tot paddenstoelen. Beelden zeggen hier waarschijnlijk meer dan woorden.

Met een uitstapje naar de botanische tuinen in Utrecht namen we voor de zomervakantie afscheid van Wiel Rutten als vaste begeleider van de groep. Dit uitstapje was tevens de laatste bijeenkomst voor zes kinderen die na de vakantie naar de middelbare school zouden gaan. Hoewel er in september nog geen vervanging voor Wiel was gevonden, ging de groep toch door, onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ook aan het eind van het jaar is er nog geen nieuwe jeugdcoördinator. Behoud van het jeugdwerk in welke vorm dan ook, wordt dan ook een uitdaging voor 2010!

De NVWC jeugdgroep telde op 1 januari 2009 twaalf leden, jongens en meisjes tussen 8 en 12 jaar. Na de zomer gingen we door met zeven vaste groepsleden en werd er geëxperimenteerd met het openstellen van een bijeenkomst voor basisschoolkinderen die geen vast lid zijn van de Green Rangers.

10 januari	Knotten met de NVWC knotwerkgroep
31 januari	Roofvogeltelling met de vogelwerkgroep
28 februari	Reeën kijken in de Regulieren met Annette van Berkel
14 maart	Zwerfvuil opruimen in de Baarsemwaard met Gonda Baars
4 april	Planten verzamelen en leren kennen in de Plantage met Gerdit Greve en Leo van der Kooij
18 april	Trekvogels in de uiterwaarden met Jandirk Kievit
16 mei	Poldervissen in Parijsch met Berry Lucas
6 juni	Libellen in De Zump met Kars Veling
4 juli	Uitstapje naar de botanische tuinen in Utrecht
25 september	Vleermuizen horen en kijken in de Plantage met Fred van Delft
10 oktober	Vissen bij Caetshage met Co Sielhorst
31 oktober	Paddenstoelen zoeken in de Plantage met Leo van der Kooij
21 november	Wroeten in de bodem op zoek naar diertjes in de natuurtuinen aan de Middelcoopstraat en op de kinderboerderij met Gerdit Greve
12 december	Watervogels leren kennen in de Steenwaard met Marcel Kok

Knotwerkgroep

door Harry van de Warenburg

De knotwerkgroep startte in 2009 haar 35ste seizoen. Raar, zult u wellicht denken, want de NVWC is in 1975 opgericht en viert het 35-jarige jubileum in 2010. Maar in 1974 vond er al vrijwillig landschapsonderhoud rondom Culemborg plaats, het snoeien van knotwilgen. Vanaf die beginperiode zijn er locaties waar wij nu nog steeds actief bezig zijn met snoeien, denk aan de Pikse Boomgaard en De Duinen. Vele vrijwilligers hebben zo honderden knotwilgen in stand gehouden en hopelijk gaat dit nog lange tijd door.

De knotwilg, karakteristiek in het rivierenlandschap en als broed- en schuilgelegenheid voor vele vogels en dieren waaronder de niet weg te denken rodelijstsoort de steenuil.

Maar het werk houdt meer in. Een aantal uren lekker inspannend buiten bezig zijn met elkaar, kwajongen/meisje zijn bij het maken van een groot vuur en hout verzamelen voor de houtkachel.

Een oproep dus aan alle leden om eens een keer mee te helpen op een van de zaterdagochtenden vanaf november tot begin maart.

In het seizoen 2008/2009 is de werkgroep bezig geweest op 2 locaties langs de Beusichemse Dijk (2 werkdagen bij de familie Merckx bij Het Bakelbos, 2 werkdagen bij de Bol en 2 werkdagen op de locatie de Duinen in Beusichem). Totaal 52 bomen waaronder een aantal behoorlijk zware op de Duinen.

Het resthout is ondermeer versnipperd met behulp van medewerkers van de gemeente Culemborg, of verbrand, waarvoor kosteloos een ontheffing werd verleend door de gemeente Buren. Van Landschapsbeheer Gelderland werd voor het werk € 156,- subsidie ontvangen.

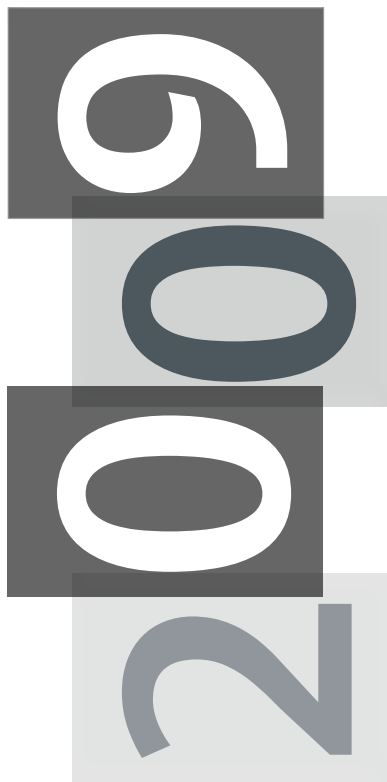
Helaas hebben wij het werk aan de knotwilgen langs een van de toegangspaden aan De Bol niet kunnen afronden. Een deel van de bomen is in een dusdanige staat dat snoeien, gezien onze hulpmiddelen, niet langer verantwoord was en is. Ondermeer te weinig ruimte om veilig te kunnen zagen en werken. Tijdens een najaarsstorm is ook een van de bomen al gesneuveld. Met Landschapsbeheer Gelderland en de eigenaar wordt nog gezien of er oplossingen denkbaar zijn, waarbij moet worden gedacht aan omzagen van alle bomen en herinplant of bijvoorbeeld herinplant en geleidelijk verwijderen van oude bomen. Niets doen zal op termijn leiden tot volledig verval van deze rij met onderbegroeiing inclusief de ook in slechte staat zijnde aangrenzende oude fruitbomen.

De werkverdeling van de werkgroep is eenvoudig, Wim Smits is naast de vaste motorzager degene die zorgt voor aanschaf en onderhoud van het materiaal, koffie zetten op de knotdagen en vervoer naar de knotplaats. Harry van de Warenburg verzorgt communicatie met de eigenaren van de bomen, gemeenten, Gelders Landschapsbeheer, convocaties en dergelijke. En daarnaast uiteraard de vrijwilligers die hun steentje bijdragen op de knotdagen zelf door de handen uit de mouwen te steken.

Ook het seizoen 2009-2010 zal de werkgroep weer actief zijn op diverse locaties in Culemborg en Beusichem. Voor data en plaatsen zie de Hak-al of persberichten.

Voor meer informatie kun je terecht bij:

Harry van de Warenburg tel. 0345 - 514358
Wim Smits tel. 0345 - 501671

Werkgroep wintervoeding vogels

tekst en foto Ruud Post

Sinds 1997 is de meteorologische winter in ons land niet zo koud geweest. Vooral december en januari waren koud met volop vorst en sneeuw, maar ook veel zon. Februari was milder en ook somberder (bron: KNMI). In onze regio was er geen serieuze dreiging als het ging om wintervoeding. Ofschoon er in de tweede week van januari van het vorig jaar wel een volle week geschaatst kon worden. In de tweede helft van december kwam het winterseizoen weer op gang. Een koude stroom kwam uit het oosten. Vijf graden vorst in onze regio en volgens Piet Paulusma werd er zelfs sneeuw verwacht. Reden voor ons om de koppen alvast bij elkaar te steken. Maandag 21 december zo vlak voor kerst was het raak. Het verkeer was ontregeld en de treinen vielen uit. Koning winter regeerde. Sneeuw is een belangrijke reden om over te gaan tot wintervoeding. Echter snel na maandag kwam het bericht dat de sneeuw zou verdwijnen als gevolg van dooi.

Beslissing

De vogels moeten ook weg kunnen trekken en zo in het begin van de winter kunnen zij nog gebruik maken van hun eigen reserves. Wanneer je eenmaal begonnen bent met wintervoeding kan je niet meer zomaar stoppen. Dit zijn belangrijke argumenten waarop een keuze gemaakt moest worden. Achteraf gesproken heeft de werkgroep de juiste keuze gemaakt. Koning winter was erg mild rondom de jaarwisseling.

Opvang

We hebben ook dit jaar geen dieren hoeven op te vangen. Wel hebben we telefonisch mensen op weg geholpen met een vermeende hulpbehoevende vogel. Het betrof voornamelijk jonge merels. Per 1 juli 2009 gelden nieuwe regels voor de kwaliteit van de opvang van beschermende inheemse diersoorten. Dat houdt in dat per 1 juli 2012 de huidige ontheffing of vergunning niet meer geldig is. De werkgroep zal met de gemeente gaan overleggen wat deze nieuwe regeling gaat inhouden voor de positie van de NVWC en het samenwerkingsverband met de gemeente met betrekking tot het opvangen van vogels.

Het draaiboek wordt jaarlijks geactualiseerd. Om de betrouwbaarheid te behouden is van belang het draaiboek te blijven schouwen om bij het gebruik ervan problemen te voorkomen. Mede door de inspanningen van Harry van de Warenburg en Frans Waroux kunnen wij wederom gebruik maken van een betrouwbaar draaiboek.

Nestkastenwerkgroep

door Leo van der Kooij

In het afgelopen jaar heeft de werkgroep, die zes actieve leden telt, veel werk verricht. Al vroeg in het jaar wordt begonnen met het controleren van de bosuilkasten. Bosuilen beginnen al vroeg met broeden en zitten in maart al op de eieren. Daarna worden de kerkuilen, de steenuilen en de torenvalken gecontroleerd.

Wanneer er in een kast tekenen van bewoning van de doelsoorten wordt aangetroffen, volgen er nog latere controles om de (mogelijke) broedgevallen te kunnen volgen. De kasten waar geen bewoning of andere soorten worden aangetroffen, worden verder niet meer gecontroleerd.

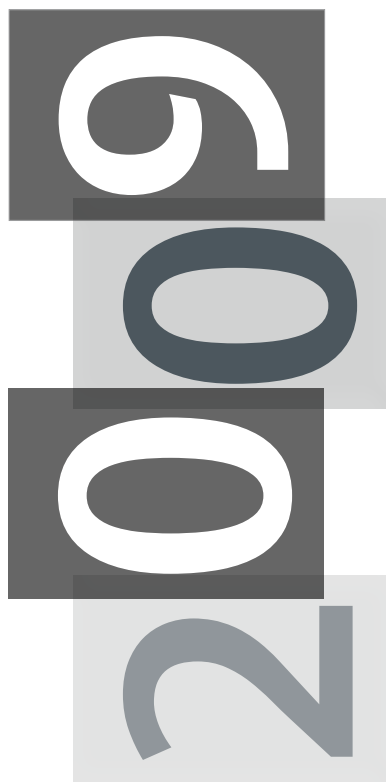
In het najaar, na afloop van het broedseizoen worden alle kasten nogmaals gecontroleerd en als het nodig is, schoongemaakt, vervangen of gerepareerd.

In het verslagjaar hadden wij weinig geslaagde broedgevallen van de soorten waar wij ons op richten. Deze soorten noemen wij de doelsoorten. De resultaten waren het slechtste sinds het jaar 2003, het jaar waarin de tegenwoordige nestkastenwerkgroep met haar werkzaamheden begon.

Ondanks het feit dat wij in 2009 meer nestkasten controleerden dan ooit tevoren, waren de resultaten gering. Bij de torenvalken, bosuilen en steenuilen was er voor elke soort maar één geslaagd broedsel. Bij de kerkuilen waren er wel drie kasten bewoond, maar bij één kast werd een volwassen kerkuil dood gevonden. Uiteindelijk kwamen er maar twee paren tot broeden met één uitgevlogen jong elk.

Uit gegevens uit andere delen van ons land, blijkt dat 2009 een matig tot slecht broedseizoen voor de 4 soorten is geweest. De lage muizenstand is daar de belangrijkste oorzaak van.

Dit jaar zijn wij ook begonnen met het controleren van kasten voor vleermuizen. Wij hebben 5 vleermuiskasten op het Vitensterrein gelegen binnen de EVA-wijk in Culemborg en nog twee kasten bij particulieren. Bij één kast zijn volgens de bewoners van het huis wel vleermuizen in de buurt gezien, maar bij de overige 6 kasten is nog niets van bewoning door vleermuizen gebleken. In het bijgevoegde overzicht staan de vleermuiskasten voor het eerst vermeld.

Soort kast	Aantal kasten	Toename t.o.v. 2008	Onbewoond	Bewoond door	Succes wat betreft doelsoort
Torenvalk	18	3	14	torenvalk 2 nijlgans 1 holenduif 1	1 geslaagd broedgeval, 3 jongen uitgevlogen 1 mislukt, eieren verlaten
Bosuil	10	1	1	bosuil 1 holenduif 7 kauw 1	1 geslaagd broedgeval 2 jongen uitgevlogen
Steenuil	10	2	7	steenuil 1 holenduif 1 spreeuw 1	1 geslaagd broedgeval 4 jongen geringd 3 jongen uitgevlogen
Kerkuil	11	1	6	kerkuil 3 holenduif 1 kauw 1	2 geslaagde broedgevallen, 2 jongen uitgevlogen
Vleermuis	7	7	6	vleermuizen 1 (niet zeker)	

Insectenwerkgroep

door Margreet de Nie

foto's, Kars Veling

Opmerkelijk

Ook in 2009 waren er weer eerste waarnemingen, beide in de stad: in juni twee pauwoogpijlstaarten, een nachtvlindersoort, en in juli een metaalglanslibel. Het nachtvlinderen leverde ook weer veel eerstelingen op, met als hoogtepunten een populatie populierengoudvliegen, een zeldzame soort in Nederland. Zowel in de Goilberdingerwaard als in de Everdingerwaard werd de bastaard zandloopkever gezien. Dat is een echte soort van de zandgronden, maar op de opengetrapte zandplekken in de uiterwaarden voelt hij zich blijkbaar ook prima thuis. De zuidelijke boomsprinkhaan is inmiddels behalve in Culemborg ook regelmatig in Geldermalsen waargenomen, soms drinkend op rotte druiven.

Eerste waarnemingen van de afgelopen jaren bleken geen 'eendagsvliegen' te zijn. De vroege glazenmaker en de vuurlibel hebben zich overtuigend in het werkgebied gevestigd. Ook het aantal waarnemingen van het bruin blauwtje vertoont een stijgende lijn.

Het jaar werd voorts gekenmerkt door een invasie van distelvlinders, die in mei met tientallen, soms honderden tegelijk naar het noorden trokken. Een golf van nakomelingen liet zich in juli/augustus zien. Ook een andere trekvlinder, de oranje luzernevlinder kwam in grote aantallen voor, eerst in juli, daarna de volgende generatie in september/oktober.

Monitoren

In 2009 zijn zowel libellen- als vlinderroutes goed gelopen. De libellenroutes liggen in de Zump, de Regulieren, het Tichelterrein, de Baarsemwaard en de Goilberdingerwaard. De Baarsemwaard bleef ook na het kappen van de wilgenopslag en de ruigten een lastig te betreden gebied. Het libellenseizoen leek dit jaar vroeg afgelopen te zijn.

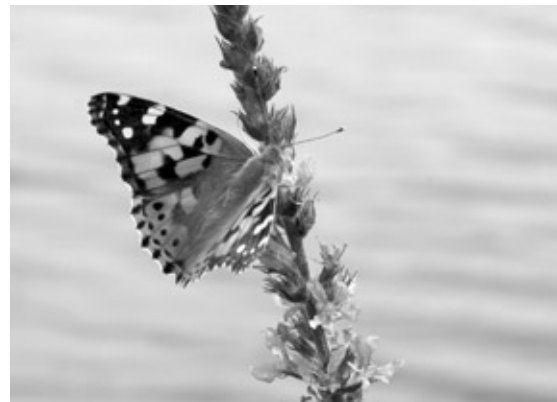
De vier vlinderroutes liggen in de Zump, in de Baarsemwaard over de zomerdijk en langs de spoordijk en in de Regulieren. In de Regulieren werden regelmatig kleine vuurvlinder, icarusblauwtje en groot dikkopje (een Rode Lijstsoort) gezien en het lijkt dat deze zich er nu echt vestigen. Het bruin zanddoogje zat er weer in vele tientallen.

Inventariseren

De werkgroep heeft de intensieve aandacht voor nachtvlinders in 2009 voortgezet: er werden zes sessies gehouden in het Tichelterrein in de periode april - september. Tijdens één daarvan werd tegelijkertijd een telling gehouden op het Vitensterrein (EVA Lanxmeer). Bij elke sessie werden er in het Tichelterrein tientallen nachtvlinders geteld, verdeeld over tientallen soorten. Opvallend was dat we in 2009 weer 83 soorten vonden, tegen 59 soorten in 2008 en 87 in 2007! Hiervan waren er 8 nieuw voor dit gebied. De totaalaantallen in 2009 kwamen ook weer op het peil van 2007 (2009: 357, 2008: 225 en 2007: 356). De Nationale Nachtvlindernacht werd weer gehouden in de wijk Eva-Lanxmeer.

Werkgroepsactiviteiten

De insectenwerkgroep is zelf op excursie geweest naar het Schuitwater (5 juli) en op kano-excursie naar de Linge (8 augustus). In het natuureservaat Schuitwater lieten zich veel bruine eikenpages, kleine ijsvogelvlinders en twee metaalglanslibellen zien. Tijdens de Linge-excursie zat het weer een beetje tegen, maar er zijn toch nog wel aardig wat libellen op de Linge waargenomen.

Excursies

Naast de nachtvlinderactiviteiten hield de insectenwerkgroep twee excursies: een libellenexcursie naar de Put van Buren (30 mei) en een spinnenexcursie in de Baarsemwaard (12 september). Voor de oranjetipjesexcursie op koninginnedag was geen belangstelling. De insectenwerkgroep was present op het C4Real2 evenement in Lanxmeer. In een kraam werd informatie gegeven en bezoekers konden meewandelen naar de waterkant, de leefomgeving van libellen. 🐞

Bibliotheekwerkgroep

Door Gonda Baard

Bibliotheek

De NVWC heeft een uitgebreide bibliotheek met ruim 1000 titels. De boeken zijn gedigitaliseerd en te vinden via trefwoord, schrijver of titel. Op aanvraag is het hele bibliotheekbestand via de mail te ontvangen.

Rapporten en onderzoeksverslagen zijn eveneens in kaart gebracht.

De NVWC heeft een keur aan tijdschriften die in iedere Hak-al door Leo besproken worden. Deze tijdschriften liggen ter inzage in de Ketelvink en zijn na afloop van het jaar te leen.

Boeken zijn *gratis* te leen voor alle leden voor minimaal een maand en mogelijkheid tot verlenging. Boeken kunnen *uitgeleend worden door bestuursleden en coördinatoren* van werkgroepen. Ze kunnen geleend worden op *ieder moment* dat er een *activiteit* in de Ketelvink plaatsvindt.

Contactpersoon voor de bibliotheek is Gonda Baard, tel. 0345-521394, e-mail bibliocoor@nvwc.nl

Archief

In het streekarchief Rivierenland liggen Hak-als, verslagen, jaarstukken, correspondentie e.d. van de eerste 25 jaar van de vereniging goed bewaard.

De rest van het archief dat in de Ketelvink ligt wordt bijgehouden evenals de krantenknipsels over het werk van de NVWC.

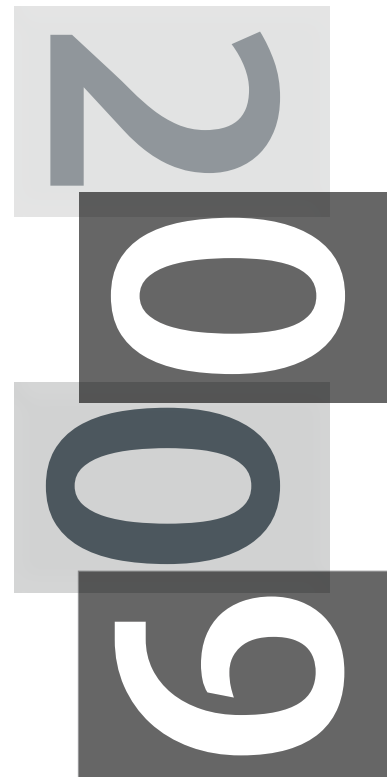
Contactpersoon voor het archief is Gonda Baard, tel 0345-521394, e-mail bibliocoor@nvwc.nl

Samenstelling werkgroep

De werkgroep bestaat uit Cobi Huigen en Gonda Baard en is een maal per 14 dagen 's woensdags in de Ketelvink te vinden.

Steenuilskuiken. Foto: Jouke Altenburg

**Jaar-
verslag**

Vogelwerkgroep

Foto's: Jouke Altenburg, Gerrit Jan Klop en Leo van der Kooij

Het afgelopen jaar heeft de Vogelwerkgroep een aantal nieuwe activiteiten opgepakt, naast de al langer lopende activiteiten. Deze richten zich op de steenuil en boerenzwaluw als karakteristieke soorten in het landelijk gebied. Vooral voor de steenuil is de Betuwe landelijk gezien een belangrijk bolwerk. Bij deze activiteiten komen we ook met de bewoners van het landelijk gebied in gesprek over de mogelijkheden van een natuurlijk erfbeheer. Over beide tellingen is het afgelopen jaar in de Hak-al uitgebreid geschreven.

Steenuilinvenstarisatie tussen Lek en Linge

Theo Boudewijn

De steenuil is een karakteristieke vogelsoort voor de West-Betuwe. Veertien NVWC'ers deden in 2009 mee aan een inventarisatie van de steenuilen in het werkgebied. We hebben nu de helft van ons werkgebied gedaan. De tussenstand is 62-68 territoria. In enkele kilometerhokken zijn dichtheden van 4 territoria! Het is opvallend dat de steenuil nog tot in de Culemborgse bebouwde kom voorkomt. In voorjaar 2010 wordt de rest van het werkgebied geïnventariseerd.

Van zes paren is het broedsucces vastgesteld. De meeste steenuilen in de West-Betuwe zitten niet in nestkasten maar in stallen, schuren en holle bomen. Hierdoor zijn nesten moeilijk te vinden. 2009 was een moeilijk jaar voor steenuilen. Er waren weinig muizen, het belangrijkste stapelvoedsel, zodat ze veel wormen moesten eten. Dit was in de nestkasten te ruiken. Vier paren in nestkasten kregen samen 11 jongen, waarvan één later door zijn broertjes en zusjes werd opgegeten. Twee andere paren kregen samen minstens 4 jongen. In totaal zijn 11 jongen geringd en twee vrouwtjes.

Hessel Toes en Wim Stol hebben twintig steenuilkasten getimmerd. Deze kasten zijn in het kader van het project Culemborg in 't groen opgehangen op kansrijke locaties. De nestkasten zijn broodnodig als vervanging van andere nestgelegenheden die verloren gaat.

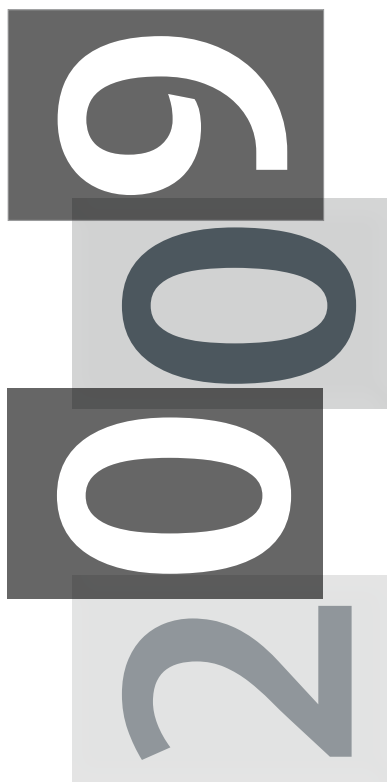
Boerenzwaluwonderzoek

Theo Boudewijn

Boerenzwaluwen zijn door hun plaatstrouw een uitstekende graadmeter voor de natuurkwaliteit van het landelijk gebied. De boerenzwaluwstand is in 40 jaar tijd gehalveerd. Alle reden om mee te doen met het landelijke onderzoek naar de aantallen, het broedsucces en de overleving van de boerenzwaluw.

In 2009 zijn we gestart. Er zijn 73 legfels gevolgd bij kinderboerderij 'de Heuvel', 2 boerderijen, 2 paardenhouders en 3 particulieren zonder vee. De meeste nesten zaten bij paardenhouders. De jongensterfte wisselde sterk per locatie. De jongen van verschillende nesten zijn omgekomen door langdurig warm weer. Vooral bij nesten onder golfplaten en damwanddaken hadden de jongen er last van. Predatie kwam, alleen bij het eerste legsel, op één boerderij voor.

Voor het onderzoek naar de overleving van zwaluwen zijn er ook vogels geringd: 206 jongen en 3 volwassen dieren. Vier jongen zijn inmiddels

teruggemeld: twee dood (locatie onbekend), eentje 16 dagen na de ringdatum op 150 meter afstand (foto) en eentje 9 weken na de ringdatum uit België (71 km). Spannend wordt het dit voorjaar om te zien welke jongen uit Afrika terugkeren.

In 2010 wordt het boerenzwaluwonderzoek met nieuwe locaties uitgebreid. Niet alleen de zwaluwen inspireren, maar ook de contacten met de bewoners.

Trektellen in 2009: minder uren, meer krenten

Louis van Oort

Het 'nieuwe trektellen' zoals dat in 2008 werd geïntroduceerd, kreeg maar ten dele een vervolg in 2009. Normaal gesproken telde de werkgroep in het najaar van het eerste weekend van augustus tot het laatste weekend van november iedere zaterdag van een half uur voor tot twee uur na zonsopkomst. In 2008 begonnen we echter ook voorzichtig in het voorjaar te tellen en was in het najaar de zaterdag niet meer heilig. In 2009 bleven de voorjaarstellingen beperkt tot één, en wel op 19 april, toen we in een uurtje of drie elf regenwulpen, vier boompiepers en de eerste koekoek opmerkten. De oostenwind bleef in deze periode verder vrijwel uit, dus hebben we geen poging meer ondernomen.

Vanaf half augustus tot eind november hebben we wél weer ieder weekend geteld. Vaak op zondag, nu en dan op zaterdag en zondag, maar zelden doordeweeks. Een en ander houdt in dat we aanzienlijk minder teluren hebben gemaakt: 38,55 uur tegenover 70,22 uur in 2008. En waar we in 2008 38621 vogels zagen, noteerden we in 2009 'slechts' 30346 vogels. Het soortenaantal bleef in 2009 steken op 89, terwijl we er in 2008 liefst 108 hadden.

Maar kwantiteit is ook niet alles, in 2009 gingen we voor kwaliteit. Verschillende tellingen waren echt fantastisch en het palet (excusez le mot) aan topsoorten was indrukwekkend.

Het begon al op 15 augustus met een bonte vliegenvanger en de week erna een grauwe vliegenvanger. Op 12 september kwamen 13 dwergmeeuwen over, terwijl op 27 september een ortolaan werd gehoord en tot onze verbazing twee raven langs vlogen. Het eerste weekend van oktober bracht ons drie beflijsters.

Dé telling van het jaar – en misschien wel van de afgelopen jaren – was die van vrijdag 9 oktober. De soort van die dag was een kuifleeuwerik, de eerste sinds drie waarnemingen uit 1982 en 1983 van deze landelijk bijna verdwenen soort. Goede tweede was de derde noordse stern ooit voor de post, terwijl we nog twee ijsgorzen en acht dwergmeeuwen zagen. De week erna werden we verblijd met de eerste Pontische meeuw ooit en opnieuw twee raven. Op 31 oktober kwam nog een luid roepende barsmsijs over, terwijl 15 november een fraaie telling in petto had met drie sneeuwgorzen, twee kruisbekken en twee blauwe kiekendieven.

Alle totalen zijn te vinden op www.trektellen.nl onder telpost Redichemse Waard.

J.A.

L.K.

G.J.K.

J.A.

J.A.

Riviertellingen

Marcel Kok

Van januari tot en met april en vanaf september tot en met december zijn de uiterwaarden tussen Culemborg en Wijk bij Duurstede weer geteld tijdens het middelste weekend van de maand. Een groepje van zo'n 10 mensen heeft er ook dit jaar weer voor gezorgd dat elke maand geteld is.

Wat bracht het afgelopen jaar? Sterk wisselende resultaten. Koude aan het begin van het jaar zorgde niet echt voor een toename van wintersoorten als grote zaagbek, nonnetje of brilduiker. In kleine aantallen zijn deze wel gezien. De laatste tellingen van het voorjaar brachten wel een leuk palet aan steltjes en voorjaarssoorten. Het najaar was heel warm en de eerste tellingen stond de mais nog hoog in de akkers. In december begonnen de wintersoorten pas echt binnen te komen. We kunnen het mis hebben, maar de indruk bestaat dat de natuurontwikkeling bij Everdingen toch wel wat vogels aantrekt en dat daardoor de aantallen in ons telgebied omlaag gaan. Dit jaar gaan we de afgelopen 35 jaar riviertellingen analyseren, en kunnen we daarover misschien later meer zeggen.

Schrale wind beïnvloedt roofvogeltelling

Louis van Oort

De jaarlijkse roofvogeltelling vond deze keer plaats onder pittige weersomstandigheden. Een schrale oostenwind en temperaturen van maar net boven nul maakten ook dat er minder roofvogels werden gezien dan de afgelopen jaren. Ieder jaar telt de VWG in het laatste weekend van januari de roofvogels in haar werkgebied. Dat ligt grofweg tussen de A2, de Lek tot het Amsterdam-Rijnkanaal, Buren en Beesd en is zo'n 80 km² groot. Deze keer hebben vijf volwassenen en negen leden van de jeugdgroep van de NVWC, de Green Rangers, in verschillende groepen het gebied doorkruist. Deze keer bleef de teller bij de buizerds al steken bij de 73 exemplaren, waar er normaal gesproken (veel) meer dan honderd worden gezien. De harde wind was daar vrijwel zeker de oorzaak van: de vogels zaten in dekking en vielen daardoor minder op. Ook de negen torenvalken die werden waargenomen, zijn er duidelijk minder dan normaal. Verder werden nog vijf sperwers en een havik opgemerkt. Naast roofvogels werden ook nog verschillende andere leuke vogelsoorten gezien: zeven grote zilverreigers, twaalf wilde zwanen, veertien kleine zwanen en nog twee goudvinken.

G.J.K.

Overige activiteiten

Marcel Kok

Naast deze activiteiten zijn verschillende andere jaarlijks terugkerende tellingen en activiteiten door de vogelwerkgroep uitgevoerd. Dat zijn onder meer:

- de organisatie van een aantal excursies onder andere naar Zeeland en naar de Zouweboezem;
- het vogelweekend op Vlieland;
- tellingen van (kolonie)broeders als roek, blauwe reiger en huiszwaluwen in Culemborg en gierzwaluwen in Kasteel Waardenburg;
- bijdragen aan nationale tellingen zoals kwartelkoning (weer niets dit jaar), PTT-tellingen en slaapplaatstellingen (aalscholver).

J.A.

Plantenwerkgroep

door Leo van der Kooij

Ondanks dat de plantenwerkgroep een klein gezelschap is gebleven, zijn er in 2009 weer verschillende activiteiten ondernomen.

Leo van der Kooij en Kees van de Vate hebben in de Plantage en omgeving en in de wijk Parijsch naar opmerkelijke, beschermingswaardige planten gezocht. Dit was op verzoek van de NVWC om materiaal te verzamelen voor het opstellen van een advies ten behoeve van het groenbeheer van de gemeente Culemborg. In de Plantage komt het reuzenzwenkgras massaal voor en er werd een groeiplaats van boszegge en agrimonie ontdekt.

De berm van de Waldeck-Pyrmontdreef is een rijke groeiplaats van paddenstoelen, vooral boleten komen hier in de nazomer te voorschijn. In Parijsch bekeken zij enkele sloten die er veelbelovend uitzagen. Hier groeide ondermeer zelfs blaasjeskruid en watergentiaan.

Inmiddels zijn de gegevens in het advies verwerkt en is het advies nog in het verslagjaar aan de gemeente aangeboden.

Natuurlijk zijn we ook op excursie geweest.

Op 18 april ging de tocht naar de landgoederen Gunterstein, Over-Holland en Sterreschans aan de Utrechtse Vecht. Hier werd vooral de stinzenflora bekeken.

Op 20 juni ging het naar Noord-Brabant. Hier werd het natuurreservaat Labbeget bij Waalwijk bezocht. Het verslag hiervan staat in Hak-Al nummer 3.

Op 10 oktober werden de paddenstoelen in het Wijboschbroek bij Schijndel bekeken en op 24 oktober in het landgoed Soelen. Oorspronkelijk was het landgoed Bornia bij Zeist het excursiedoel, maar vanwege de dreigende regen werd de bestemming veranderd.

De verslagen van de beide paddenstoelenexcursies staan in Hak-Al nummer 5. 🐣

Jaar-
verslag

2
0
0
9

Inktzwam. Foto: Arie Huijgen

Het redactiejaar 2009

door Louis van Oort

2009 was voor de redactie nu eens een tamelijk gewoon jaar, maar wel met een bijzondere start en een gedenkwaardig slot. Bij de februari-editie zat namelijk voor alle leden het prachtboekje 'Libellen tussen Lek en Linge', een fantastisch product van de insectenwerkgroep waarmee de NVWC veel goede sier heeft gemaakt. En met het decembernummer nam Ruud Post na 7,5 jaar trouwe dienst afscheid als opmaker. Een opmaker die in die periode de Hak-al van een lezenswaardig blad naar een volwaardig tijdschrift tilde. Gelukkig vonden we in Jan Dirk Buizer – geassisteerd door Nathalie Elink Schuurman – waardige opvolgers. De Hak-al die voor u ligt, is het eerste resultaat van hun inspanningen.

Voor het jaarverslag 2008 en de vijf gewone Hak-als van 2009 gebruikten we niet minder dan 220 pagina's, hetgeen 12 pagina's minder is dan in 2008, toen we een recordaantal van 232 pagina's maakten. Veruit de dikste Hak-al was die van februari, maar dat is te verklaren door het feit dat daarin het verkort jaarverslag was opgenomen. Hoewel, verkort... Het was nog zo lang dat we besloten hebben in 2010 geen apart jaarverslag meer te maken, maar slechts één versie. De versie die u nu aan het lezen bent.

Die 220 redactiepagina's van 2009 werden verdeeld over de volgende uitgaven:

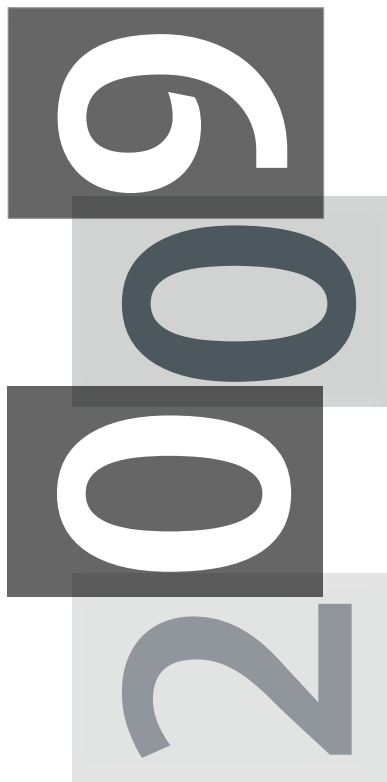
1. Jaarverslag (32 pagina's)
2. Hak-al februari (52 pagina's)
3. Hak-al april (28 pagina's)
4. Hak-al juni (36 pagina's)
5. Hak-al oktober (28 pagina's)
6. Hak-al december (44 pagina's)

De vaste rubrieken 'Van de leesplank' en 'Waar komt die naam vandaan?' kwamen natuurlijk weer in iedere Hak-al terug. Leo van der Kooij en Ellen Geleedst zorgen steeds voor heerlijk leesvoer en dat al jarenlang.

De rubriek 'Goed gezien' onderging een gedaanteverwisseling. In plaats van foto's van opvallende natuurzaken werd het een rubriek met de hoogtepunten van de waarnemingen op de NVWC-webstek. Inmiddels is deze rubriek overgegaan van Jouke Altenburg naar Dirk van Opheusden. Die heeft er zijn eigen inzichten op losgelaten en zijn eigen, zeer prettige schrijfstijl. De rubriek heet nu officieel 'Goed gezien tussen Lek en Linge' en staat als een huis.

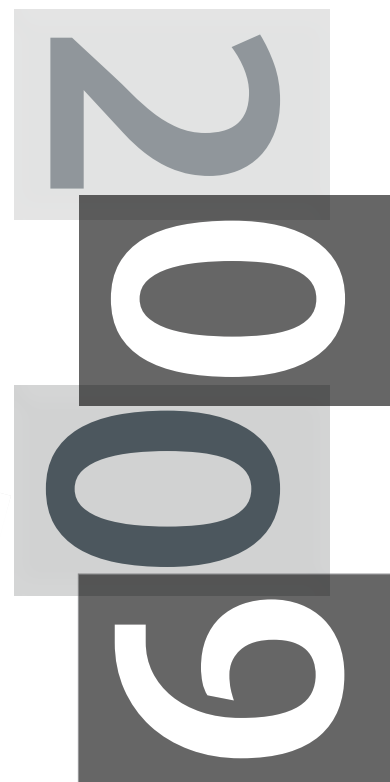
Andere bestendige rubrieken zijn de jeugdrubriek 'Green Rangers' van Wiel Rutten, de mededelingen 'Van het bestuur' en 'activiteiten en nieuws van het Steunpunt NME'.

Rubrieken die alweer een tijdje 'droog' staan, zijn 'Laternatuur', 'Ja, natuurleuk', 'Mythen en Legenden der NVWC' en 'Het Natuurmoment'? Misschien is het voor altijd gedaan met deze rubrieken, misschien krijgt iemand er nog inspiratie voor. Kanshebber voor een nieuwe rubriek zou een goede column zijn. Tussen die honderden NVWC-leden moet toch minstens één columnist te vinden zijn?

Opvallend, tot slot, in de afgelopen jaargang, was het grote aantal bijdragen die wat 'dieper' gingen. Het ging vooral om stukken van vogelwerkgroep- leden, zoals onderzoeksverslagen over steenuilen, boerenzwaluwen, ijsvogels en de telvaardigheden van de vogelwerkgroep. Maar ook de insecten- en plantenwerkgroep kwamen met mooie bijdragen.

Het geeft aan dat de Hak-al niet alleen een gezellig cluborgaan meer is - hoewel dat aspect ook gekoesterd moet blijven worden - maar een zeer wetenswaardig natuurmagazine, met de focus op de natuur in de eigen streek.

FINANCIËEL JAARVERSLAG 2009

SAMENVATTING

EXPLOITATIEREKENING 2009

De rekening geeft aan welke inkomsten en uitgaven er zijn gedaan in 2009. Het eindresultaat is een overschot van 2.512 euro. In de begroting was een (beperkt) tekort becijferd van -/-525 euro. De belangrijkste redenen voor het overschot zijn de subsidies voor het maken van het Libellenboekje, de vogelkijkhut in de Beusichemse waard en de steenuilenkasten, het knotten en de aankoop van benodigdheden voor nachtvlinders (aggregaat, scherm e.d.). Daar staat tegenover dat vrijwel alle kosten lager zijn dan begroot.

In 2005 was er een tekort -/-471 euro, 2006 een overschot van 2.836 euro, in 2007 een overschot van 413 euro en in 2008 een tekort van 1.479.

Omschrijving	2009		begroting 2009		2008	
	uitgaven		Uitgaven		uitgaven	
Contributies+subsidies		10.804		12.600		13.629
Overige inkomsten		4.654		200		1.810
Rente		86		75		95
Afschrijvingen	4.380		2.850		1.154	
Excursie/Cursuskosten		133	0	0	0	22
Huisvestingskosten	1.671		2.550		1.608	
Werkgroepen	644		1.200		699	
Bestuurskosten	201		400		376	
Dia- en Lezingenavonden	310		400		307	
Drukwerk en Promotie	3.180		3.550		3.265	
Algemene kosten	2.778		2.450		9.626	
Winst\Verlies	2.512			525		1.479
TOTAAL	15.677	15.677	13.400	13.400	17.034	17.034

Per betalend lid (322) zijn de kosten 48,69 euro. In 2008 was dat met 52,74 euro per lid hoger.

Omschrijving	2009		begroting 2009		2008	
	uitgaven		Uitgaven		uitgaven	
Contributies+subsidies		33,55		39,13		42,19
Ontvangen gem. subsidies		6,22		6,21		6,04
Overige inkomsten		14,45		0,62		5,60
Rente		0,27		0,23		0,29
Afschrijvingen	13,60		8,85		3,57	
Excursie/Cursuskosten		0,41				0,07
Huisvestingskosten	5,19		7,92		4,98	
Werkgroepen	2,00		3,73		2,16	
Bestuurskosten	0,62		1,24		1,16	
Dia- en Lezingenavonden	0,96		1,24		0,95	
Drukwerk en Promotie	9,88		11,02		10,11	
Kosten Hak-Al	8,72		8,70		8,06	
per Hak-al	1,74		1,74		1,61	
Convo's en verslagen	0,25		0,35		0,32	
Algemene kosten	8,63		7,61		29,80	
Winst\Verlies	7,80			1,63		4,58
TOTAAL	48,69	48,69	41,61	41,61	52,74	52,74

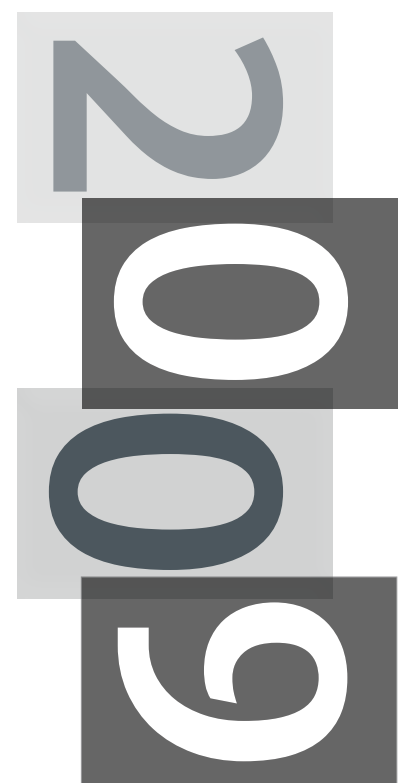
De totale bijdragen in 2009 zijn iets hoger dan de begroting omdat er meer contributies en meer subsidie zijn ontvangen. T.o.v. 2008 zijn de totale bijdragen iets lager omdat in 2008 1.225 euro van de Voorziening besteding legaat (zie balans) is benut voor het betalen van het libellenboekje. Deze voorziening is nu leeg.

De NVWC ontvangt 2 soorten subsidies: de jaarlijkse waarderingssubsidie van de gemeente voor het "werk" van de NVWC en projectsubsidies. De projectsubsidies zijn, zoals hiervoor al is aangegeven ontvangen voor Libellenboekje (Prins Bernhardfonds (1.000 euro)), de vogelkijkhut in de Beusichemse waard (Rabobank (1.500 euro) en Provincie Gelderland (957 euro)), steenuilenkasten (Stichting Landschapsbeheer Gelderland (1.000 euro)), knotten (Stichting Landschapsbeheer Gelderland (291 euro)) en de aankoop van benodigdheden voor nachtvlinderen (Stichting Zomerfeesten (1.050 euro)).

De afschrijvingen zijn hoger omdat 2.000 euro is gestort in de Voorziening Bijzondere uitgaven voor de verwachte uitgaven in 2010 voor het 35-jarig jubileum van de NVWC in 2010.

De huisvestingskosten zijn lager dan de begroting omdat in de begroting de energiekosten te hoog zijn ingeschat. Ten opzichte van 2008 zijn de kosten nauwelijks hoger.

De kosten van het drukken van de Hak-al zijn in 2009 (2.809 euro) hoger dan in 2008 (2.604 euro) door de licht hogere kosten per Hak-al. (551 om 521 euro). Het aantal bladzijden per uitgave was in 2008 juist hoger dan in 2009 (48 versus 38). Elk betalend lid betaalt gemiddeld 1,74 euro per Hak-al. In 2008

was dat 1,62 euro, in 2007 1,37 euro en in 2006 was dat 1,24 euro. De Hak-al is de grootste kostenpost maar wel een belangrijk medium voor het contact met de leden.

Omdat de portokosten lager zijn dan die in de begroting en in 2008 zijn de totale drukwerkkosten lager. Die lagere portokosten komen vooral omdat een deel van de porto in 2008 is benut in 2009.

De algemene kosten betreffen de kosten van de inschrijving van de Kamer van Koophandel, Davilex (het boekhoudprogramma), cadeaus aan externen, kosten voor het maken van eigen producten (vooral nestkasten) e.d. De algemene kosten zijn in 2009 is hoger dan die in de begroting door de te lage inschatting van de abonnementskosten. De algemene kosten in 2008 waren beduidend hoger en dat komt door de kosten voor de bouw van de vogelkijkhut en het maken van het libellenboekje.

De belangrijkste kosten zijn die van nestkasten (335 euro) en de steenuilenkasten (220 euro). Tegenover de kosten van de steenuilenkasten staat een subsidie van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

BALANS 2009

Bij de balans gaat het om de bezittingen en schulden van de NVWC. Het vermogen van de NVWC is per 31 december 2009 6.782 euro, oftewel het kapitaal per 1 januari plus het overschot van 2009. Eind 2008 was het 4.270 euro en eind 2007 5.748 euro.

omschrijving	2009		2008		2007	
	debet	credit	debet	credit	debet	credit
vaste activa, saldo	1.076		2.282		1.745	
Vorderingen	792		1.225		770	
liquide middelen	21.187		14.681		18.484	
tussenrekeningen						
Vooruitbetaalde bedragen	121		156		0	
Vooruitontvangen bedragen		75		494		715
Nog te ontvangen bedragen			85		16	
Nog te betalen bedragen		849		661		829
Kapitaal per 1 januari		4.269		5.748		5.335
voorzieningen						
Voorziening onderhoud		1.000		1.000		1.000
Voorziening Bijz. Uitgaven		3.334		1.334		1.334
Voorziening besteding legaat				0		1.225
Voorziening Ketelvink		10.986		10.521		10.013
Voorziening debiteuren		150		150		150
Winst/verlies		2.512		1.479		413

De vaste activa bestaan uit bezittingen als vijver, keukeninventaris en kamptent. Door afschrijvingen (zie exploitatierekening) is dat bedrag lager geworden.

Voorzieningen zijn bedoeld om te verwachten toekomstige uitgaven of vervangingen te kunnen betalen, zoals een nieuwe motormaaier of cv-ketel. De Voorziening Bijzondere Uitgaven is 2.000 euro hoger vanwege, zoals hiervoor al is gemeld, een storting i.v.m. het 35-jarig jubileum in 2010.

De liquide middelen zijn toegenomen door de ontvangst van de, hiervoor genoemde, subsidies. Daarmee zijn de aanvragen voor het Libellenboekje en de vogelkijkhut afgerond.

Voor het libellenboekje overschreden de kosten met 1.024 euro de ontvangen subsidies en inkomsten van de verkoop. Het verschil is betaald uit de Voorziening legaat.

De vogelkijkhut heeft 2.569 euro gekost en de ontvangen subsidies waren 2.535 euro. De overschrijding van 34 euro komt door een nagekomen post (tegels).

BEGROTING 2010 en 2011

De exploitatierekening geeft een beeld van de gerealiseerde inkomsten en uitgaven in 2009, de begroting van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2010. Tevens is op verzoek van de gemeente de begroting voor 2011 toegevoegd. Voor 2010 worden er hogere uitgaven verwacht als gevolg van het vieren van het 35-jarig jubileum, in 2011 waarschijnlijk even veel uitgaven of net iets minder. In beide jaren zal er sprake zijn van een tekort.

omschrijving	begroting 2011		begroting 2010		2009		begroting 2009	
	Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit
Contributies+subsidies		8.500		8.500		10.804		12.600
Overige inkomsten		200		1.100		4.654		200
Rente		75		75		86		75
Afschrijvingen	900		900		4.380		2.850	
Excursie/Cursuskosten			2.795	2.500		133		
Huisvestingskosten	2.175		2.175		1.671		2.550	
Werkgroepen	1.200		1.200		644		1.200	
Bestuurskosten	400		400		201		400	
Dia- en Lezingenavonden	350		350		310	310	400	
Drukwerk en Promotie	3.650		4.550		3.180	3.180	3.550	
Algemene kosten	2.600		2.600		2.778		2.450	
WinstVerlies		2.500		2.795	2.512			525
TOTAAL	11.275	11.275	14.970	14.970	15.677	15.677	13.400	13.400

De belangrijkste kenmerken zijn:

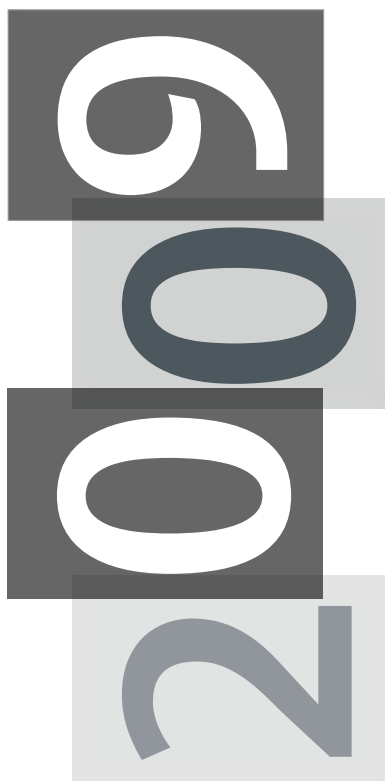
- In 2010 worden er meer inkomsten verwacht vanwege het leveren van een bijdrage aan de jaarkalender van de Lions Club. De waarderingssubsidie van de gemeente (nu en straks 2.004 euro) zal echter niet stijgen vanwege de bezuinigingen bij de gemeente.
- De excursie/cursuskosten zullen flink hoger zijn want de kosten van het 35-jarig jubileum worden op deze post geboekt. Het zal o.a. gaan om een thema-Hak-al, een fotowedstrijd en een natuurmarathon. De inkomsten zijn een storting vanuit de Voorziening Bijzondere Uitgaven. Deze voorziening is door dat soort uitgaven bedoeld en in 2009 zijn voor deze kosten gelden opzij gezet.
- De drukkosten zullen in 2010 hoger uitkomen omdat de folder, in 2000 voor het eerst gemaakt, een nieuwe oplage behoeft.
- Een kanttekening is nog op zijn plaats vanwege de plannen rond het Chopinplein. Het gevolg zou kunnen zijn dat de NVWC mogelijk in 2011 zal moeten verhuizen. Deze eventuele kosten zijn nog niet meegenomen.

LEDEN 2009

Het aantal leden is gebaseerd op het laatste ledenbestand in 2009. De aantallen zijn:

	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Lid	311	312	320	318	304	293	288	283
Abonnee Vogeljaar	10	10	10	10	10	10	10	10
Erelid	1	1	1	2	2	2	2	2
subtotaal	322	323	331	330	316	305	300	295
Pr-lid	52	50	54	55	54	38	34	33
subtotaal	374	373	385	385	370	343	334	328
Jeugdlid	11	11	10	18	15	9	10	8
totaal	385	384	395	403	385	352	344	336

Het aantal “gewone” leden is 322 en dat is bijna even hoog als in 2008. Het gaat om 18 nieuwe leden en 19 opzeggingen.

PR-leden (niet-betalende leden) zijn collega-verenigingen, bibliotheek, gemeente, huisartsen, kranten enz. die vanwege de promotie van de NVWC een gratis Hak-al krijgen.

Voor basisschoolleerlingen is de jeugdgroep opgericht, in de hoop dat zij later ook voeling zullen hebben met de natuur. Eind 2009 telt die groep 11 leden; het maximale aantal is zo'n 15.

Januari 2010

Yme Jan Bosma

Penningmeester Natuur- en VogelWacht Culemborg

Een uitgebreider Financieel Jaarverslag zal op de Jaarvergadering beschikbaar zijn. Indien gewenst kunt u via de website www.nvwc.nl deze versie t.z.t. “downloaden”. De link hiervoor wordt verspreid via het februarinummer van de e-nieuwsbrief Tsjelp!!

Vrijdag 19 maart 2010

Minicursus natuurfotografie voor beginners

Op deze avond geven zal door leden van de werkgroepen van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg een mini cursus over natuurfotografie. Het is de bedoeling, dat een overzicht wordt gegeven van manieren om verschillende aspecten van de natuur vast te leggen: landschapsfotografie, macrofotografie (planten en insecten), vogels enz. met allerlei adviezen, tips en trucs.

Uitgangspunt is het fotograferen met een relatief eenvoudige camera. Vaak hebben de tegenwoordige digitale camera's veel meer mogelijkheden dan in de regel worden gebruikt.

Zo heeft elk onderwerp zijn aandachtspunten. Bij landschapsfotografie gaat het om compositie, lichtval en kleur. Bij macrofotografie gaat het om de techniek van dichtbij fotograferen, belichting, bewegingsonscherpte door wind.

Naast de informatie door de diverse ervaren leden, kunnen we natuurlijk ook ervaringen uitwisselen.

Kortom een hele praktische informatieavond. Een mooi startpunt voor andere fotoactiviteiten in dit jubileumjaar van de NVWC, zoals de komende natuurfotowedstrijd.

Gelieve ook de website van de NVWC te bekijken over aanvullende informatie over deze minicursus Natuurfotografie.

Locatie: Ketelvink
Adres: Middelcoopstraat 1A
Culemborg
(achter het Chopinplein)

Zaal open: 19.30 uur, voor een kopje koffie of thee vooraf

Aanvang: 20.00 uur

Einde: 22.00 uur

Toegang: Gratis, ook niet-leden, vrienden, bekenden zijn van harte welkom.

Voor meer informatie over deze lezing:

Paul van Buchem

bestuur@nvwc.nl, t.a.v. Paul van Buchem

Zaterdag 27 maart 2010

Vogels kijken in de buurt

De Oostvaardersplassen zijn prachtig en de Zeeuwse Delta zit natuurlijk ook vol vogels, maar wat is er leuker dan vogels zoeken in ons eigen Culemborg.

In dit Lustrum jaar organiseert de NVWC veel in ons eigen gebied en zo ook de vogelwerkgroep. Op deze zaterdagochtend gaan we het voorjaar proeven in de Plantage en de uiterwaarden. Overal zullen vogels zitten te zingen en wellicht zien we de eerste boerenzwaluwen. Ons kijkscherm bij de Kerswerf gaan we ook opzoeken voor de eenden en steltlopers.

Iedereen is welkom, ook, en vooral, als je niets van vogels weet.

Kluten. Foto: Gerrit Jan Klop

Datum: zaterdag 27 maart 2010

Vertrek: 9:00

Terug: ongeveer 12:00

Locatie: de Ketelvink

Vervoer: met je eigen fiets

Opgave: niet nodig.

olv: Gerrit Jan Klop

Zaterdag 10 april 2010 Plantenexcursie

*Naar de 's Gravelandse buiten-
plaatsen bij Hilversum.*

Ten westen van Hilversum liggen in het gebied waar de hoge en schrale zandgronden van Het Gooi overgaan in het natte veengebied van de Vechtplassen. In de zeventiende eeuw kregen vooraanstaande en dus zeer rijke Amsterdammers toestemming om deze nog woeste gronden te ontginnen. Er werden boerderijen gebouwd en de winsten staken de eigenaars in hun zak. Het duurde niet lang of zij ontdekten de genoegens van het buitenleven en werden kapitale villa's gebouwd met ruim aangelegde parken met vijvers en boomgroepen daar omheen. Het geheel van huis en omringend park werd buitenplaats genoemd.

Zo ontstond een hele aaneengesloten reeks buitenplaatsen bij het dorpje 's Graveland.

Van noord naar zuid liggen daar o.a. Schaep en Burgh, Boekesteijn, Hilverbeek en Gooilust.

Gelukkig zijn deze buitenplaatsen, een oogstrelend samengaan van natuur en cultuur mede dankzij Natuurmonumenten voor ons bewaard gebleven. Het voor publiek afgesloten privé-bezit werd een voor iedereen toegankelijk wandelgebied, een gebied om heerlijk rond te dwalen en allerlei moois waar te nemen.

In het voorjaar bloeien talrijke bolgewassen, zoals scilla's en boshyacinten behorend tot de zgn. Stinzenflora. Daarnaast staan er prachtige soms eeuwenoude eiken, beuken en exotische bomen, waaronder zeer bijzondere zoals de uit China afkomstige Vaantjesboom. Ook zorgt de rijke bosbodem, de vijvers en de vele sloten voor een rijke inheemse flora, waar wij als plantenwerkgroep natuurlijk veel aandacht besteden.

De begeleiding van de leden van de plantenwerkgroep garandeert dat u aan dit moois niet voorbij zult lopen.

Op het landgoed Schaep en Burgh staat het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten, waar wandelroutes en informatie te krijgen zijn. Wij zullen hier zeker binnenlopen en later op de dag hier of in het dorp neerstrijken om wat te gebruiken. Neem in ieder geval lunch en drinken mee.

*Vertrek 9.00 u. vanaf de Ketelvink, Middelcoop-
straat 1a, Culemborg (achter het Chopinplein).*

Hele dagexcursie, terug rond 15.00u.

Vervoer met eigen auto's, voor lifters is plaats voor zover de ruimte in de auto's dit toelaat. De afspraak is dat lifters in de kosten delen.

Opgave is wel gewenst, zeker als het om meeliften gaat. (zie hieronder)

Leiding: leden van de Plantenwerkgroep.

Meenemen: waterdicht schoeisel, notitieboekje, flora, brood en drinken, fotocamera enz.

Opgave bij Leo van der Kooij.

Tel 0345 515450

E-mail l.p.vvanderkooij@wanadoo.nl

Convocaties

vrijdag 16 april 2010
Dagvlinders bij Culemborg:
herkenning en stand van zaken

Door: Albert Vliegenthart, De Vlinderstichting

De insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg is al jarenlang zeer intensief bezig met vlinders. Al vanaf 1989 (dus al meer dan 20 jaar geleden) worden vaste routes in de Zump en de Regulieren wekelijks geteld. Ook buiten die routes valt er op veel plaatsen te genieten van die prachtige zomervliegers. De koninginnenpage die op de stadsboerderij Caetshage rondvliegt en zich daar zelfs voortplant, de argusvlindermannetjes die elkaar fanatiek bestrijden om dat ene vrouwtje en de honderden bruine zandoogjes fladderend voor de maaimachine.

Albert Vliegenthart werkt bij De Vlinderstichting in Wageningen en woont ook hier in de Betuwe. Hij zal de vlinders die in onze omgeving voorkomen de revue laten passeren en vertellen over hoe u ze kunt herkennen, waar u ze moet zoeken en ook hoe het met ze gaat. Omdat we hier al zo lang met de vlinders bezig zijn kan hij niet alleen ingaan op hoe het landelijk met ze gaat, maar zal hij ook laten

Foto: Rob van de Haterd

zien hoe het er bij Culemborg voorstaat. Het wordt ongetwijfeld een boeiende en kleurrijke lezing, prima als voorbereiding op de oranjetipjes-excursie die op zaterdag de 17e wordt gehouden.

De toegang is gratis en u bent hartelijk welkom in de Ketelvink!

Tijdstip: 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur

Locatie: Ketelvink, Middelcoopstraat 1a (achter het Chopinplein op Terweijde)

Meer informatie: Kars Veling, 0345 531689 (06 45925345) karsveling@planet.nl

zaterdag 17 april 2010
Excursie - Vlinderwandeling
Oranjetipjes, echte voorjaarsboden

Oranjetipjes zijn echte voorjaarsvlinders. Ze vliegen in april en mei. Daarna zijn ze wel als ei, rups en pop aanwezig, maar die zien we nooit. Op 17 april, als het een beetje weer is tenminste, vliegen ze volop rond in het beste oranjetipjesgebied de Regulieren. De mannetjes met hun fel oranje vleugelpunt zijn onmiskenbaar. De vrouwtjes vallen minder op, want daarbij ontbreekt het oranje. Als je ze een beetje leert kennen zul je zien dat je ze aan hun gedrag en manier van vliegen toch goed kunt onderscheiden van de witjes, die er ook volop rondvliegen.

Wellicht dat we ze zelfs hun eitjes af zien zetten. Dat doen ze vooral op pinksterbloem en een geoefend oog kan deze kleine staafjes wel vinden. Als ze net worden afgezet zijn ze wit, maar een paar dagen oude eitjes zijn prachtig oranje en niet te verwarren met eitjes van andere soorten.

Hoewel het een oranjetipjeswandeling is zullen we zeker niet alleen op deze soort letten. Ook de andere

vlinders vliegen in de Regulieren en ook libellen zijn er waarschijnlijk al aanwezig (een beetje afhankelijk van de weersomstandigheden in die tijd). Ga mee voor het ultieme voorjaarsgevoel.

Meer informatie: Kars Veling, 0345 531689 (06 45925345) karsveling@planet.nl

Waar: Regulieren en wellicht Tichelterrein Buren

Tijdstip: 10.00 uur - maximaal 13.00 uur

Vertrek per fiets: Ketelvink, Middelcoopstraat 1a (achter het Chopinplein), of verzamelen bij het bruggetje bij de ingang Zeedijk, om 10.20 uur.

zaterdag 24 april **Vogelexcursie naar het Deltagebied**

Op zaterdag 24 april gaan we naar het Deltagebied. In deze tijd arriveren de steltlopers uit de zuidelijke overwinteringgebieden in het Deltagebied om hier in korte tijd de vetvoorraad aan te leggen voor de trek naar de broedgebieden. Tegelijkertijd wordt het winterkleed ingeruild voor het zomerkleed, zodat soorten als kanoetstrandloper en rosse grutto hun roodbruine kleed beginnen te krijgen en soorten als zilverplevier en bonte strandloper hun zwarte buiken. Daarnaast zijn ook soorten als strandplevier en bontbekplevier weer terug.

We vertrekken om 8:00 van de Ketelvink, zodat we op tijd in het Deltagebied zijn, waar het om 12:40 hoogwater is. We proberen tevens langs de Brouwersdam te gaan, waar in het voorjaar tientallen roodkeelduikers aanwezig kunnen zijn.

Opgave kan bij Theo Boudewijn per email: theo-boudewijn@casema.nl. Geef ook aan of je over een auto beschikt en of er mensen kunnen meerijden.

Vrijdag 29 oktober 2010 **Sensationele vaartocht op de Noordzee**

Geen kamp dit jubileumjaar, maar een tocht per vissersboot over Noordzee. Op zoek naar bruinvissen, jan van genten en grote jagers. Het is vroeg op en laat weer terug, maar dan heb je ook wat meegemaakt!

Wat kunnen we verwachten op de tocht op de Noordzee vanuit Lauwersoog?

Bij deze tocht varen we vanuit de haven van Lauwersoog tussen de eilanden Ameland en Schiermonnikoog door de Noordzee op. We verkennen gedurende de dag het gebied ten noorden van Ameland tot zo'n 25 km uit de kust.

Ameland staat onder zeevogelliefhebbers bekend als een goede plek om bij gunstige wind veel zeevogels te zien. In de nazomer en het najaar worden soorten als grauwe pijlstormvogel, noordse stormvogel en grote jager soms in grote aantallen gezien. Later in het jaar verblijven er enorme aantallen zee-eenden, duikers en alkachtigen in dit deel van de Noordzee. Voor de najaarssoorten geldt zowel vanaf het land als vanaf een schip dat een flinke dosis geluk nodig is om de leukste soorten te zien, maar soorten als Jan van gent, grote jager en noordse stormvogel hebben we, tot nu toe, ieder tocht nog kunnen vinden. Minder voor de hand liggend, maar zeker zo leuk zijn de aantallen zangvogels die je in dit gebied kunt zien. Zangvogels maken in grote getale de oversteek van Scandinavië naar ons land en regelmatig kunnen ver op zee groepjes of individuele vogels gezien worden die nieuwsgierig een rondje om het schip komen vliegen. Vaak ook landen vermoeide vogels aan boord om even op adem te komen en even later hun trektocht weer voort te zetten. Om de vogels te lokken zal er ook vis overboord worden gezet, waardoor meeuwen, jan van genten en jagers zich dichtbij de boot zullen laten zien.

Convocaties

Foto: s. Jouke Altenburg

Niet alleen vogels laten zich vanaf de boot bekijken, soms zijn ook bruinvissen en grijze en gewone zeehonden prima te zien.

We hebben als NVWC de hele vissersboot afgehuurd en zijn dus onder elkaar (met natuurlijk de bemanning). We zullen de hele dag op zee verblijven en zullen, om op tijd het zeegat te kunnen kiezen, vroeg vanuit Culemborg vertrekken. De bedoeling is om met een touringcar heen en weer te gaan, zodat de gemiste slaap onderweg gewoon kan worden ingehaald (bovendien hoeven we dan niet met 15 auto's achter elkaar die afstand af te leggen!).

Het doorgaan van de vaartocht is wel afhankelijk van de weersomstandigheden. Bij echte storm varen we niet uit. Dan zullen we Schiermonnikoog gaan verkennen, want in Lauwersoog zijn we toch al. Als het niet stormt, maar wel flink waait gaat de tocht gewoon door en dan kan natuurlijk de zee wat bokkig zijn. Zeeziekte is dan niet uit te sluiten.

De kosten komen rond de € 50,- per persoon, inclusief het vervoer naar en van Lauwersoog.

*Opgave voor deze vaartocht kan via de website: www.groenebetuwe.nl. De opgave is pas definitief bij overmaking van € 25,- aanbetaling op rekeningnummer: 8331858 t.n.v. Natuur en Vogelwacht Culemborg o.v.v. vaartocht
Meer informatie bij Kars Veling, karsveling@planet.nl, 0345 531689.*

Oproep aan alle leden van de NVWC

Het zal bij lezing van dit nummer niemand ontgaan zijn dat dit jaar 2010 het zevende lustrumjaar van onze vereniging is.

Natuurlijk gaan wij daar niet zomaar aan voorbij en dus hebben wij een uitgebreid jubileumprogramma opgesteld. Sla het jaarprogramma er maar op na.

Het hoogtepunt moet worden 24 uur biodiversiteit in Culemborg.

Deze natuurmarathon start op vrijdagavond 5 juni om 18.00 uur in de Ketelvink en wordt op zaterdag 18.00 uur afgesloten met een gezellige maaltijd van alle medewerkers.

De plannen zijn: Publieksexcursies in de avond en overdag bv. Vleermuizen, uilen, nachtvlinders, planten, vogels, dagvlinders en libellen, vissen, sloot- en bodemdierjes enz.

Centrale post is in de Ketelvink waar alle waarnemingen binnenkomen en op de computer worden gezet.

Open dag op zaterdag in de Ketelvink en de natuurtuin.

Kraam met voorlichting op de ruimte voor de Ketelvink.

Vertoning van powerpointprogramma's en natuurfilms (DVD) in de Ketelvink.

Deze plannen kunnen alleen uitgevoerd worden als zoveel mogelijk leden een of meerdere dagdelen beschikbaar zijn voor de verschillende onderdelen.

We hebben nodig: Excursieleaders,

Mensen die met een computer, laptop en beamer kunnen omgaan, Gastvrouwen en gastheren in en rond ons clubgebouw die belangstellende bezoekers ontvangen, vragen kunnen beantwoorden en voorlichting kunnen geven,

Mensen voor bij de kraam, Mensen die helpen bij de inrichting van ons clubgebouw en

Mensen die voor koffie, thee enz. willen zorgen.

Mensen die helpen bij alles klaarzetten

en na afloop weer opruimen enz.

Inmiddels zijn er al heel wat leden benaderd en hebben wij al heel wat medewerkers op de lijst staan.

Maar er kunnen nog vele handen gebruikt worden.

Wij denken dat er voor elk dagdeel (vrijdagavond, zaterdagochtend en zaterdagmiddag) zo'n 15 mensen voor alle activiteiten tezamen genomen nodig zijn. Dat zou dus betekenen 45 mensen voor de hele marathon.

Wij verwachten dat deze plannen bij onze leden zo goed zullen vallen dat velen zich zullen opgeven bij het jubileumcomité.

Aarzel dus niet en geef je op bij Leo van der Kooij

l.p.vvanderkooij@wanadoo.nl

tel 0345 515450

Vermeld altijd naam, (e-mail) adres, telefoon en zomogelijk voorkeur (excursieleader, gastvrouw/heer, kraam, computer, catering, voorbereiding e.d.).

Een van de leden van de jubileumcommissie neemt dan z.s.m. contact op.

Wie al medewerking heeft toegezegd, hoeft dat natuurlijk niet nog eens te doen.

Namens de jubileumcommissie, Co Sielhorst, Gijsje Rober, Jilles Verdouw en Leo van der Kooij.

Adressen

Contactgegevens:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nwwc.nl of te bellen.

Jouke Altenburg (*voorzitter*)
Merelweg 30
4105 WZ Culemborg
0345 - 519 847

Gijsje Robeer (*secretaris*)
Houtmolenstraat 50
4105XK Culemborg
0345 - 51 92 10

Cocky de Groot (*2e secretaris*)
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
0345 - 53 38 60

Yme Jan Bosma (*penningmeester*)
Wilgeboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08

Algemene bestuursleden:

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50

Beheer Ketelvink

Arie Huijgen
Binnen Molenstraat 32
4101 BA Culemborg
0345 - 51 59 75

Redactie

redactie@nwwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en overige veranderingen in lidmaatschap kunnen worden doorgeven via e-mail aan: ledenadmin@nwwc.nl of het postadres van "De Ketelvink" t.a.v. ledenadministratie.

Lidmaatschap 2009; per gezin/adres 15,00 per jaar. Postlidmaatschap €24,00 per jaar. Opzegging minimaal één maand voor het einde van het verenigingsjaar. Betaling per toegezonden acceptgirokaart of per betalingsoproep via e-mail van de penningmeester.

Coördinatoren:

VOGELWERKGROEP INCL. NESTKASTEN
Marcel Kok
Amstelsingel 19
4105 GZ Culemborg
0345 - 51 60 74
vogelcoor@nwwc.nl

PLANTENWERKGROEP

Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
0345 - 51 54 50
plantencoer@nwwc.nl

INSECTENWERKGROEP

Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
0345 - 52 25 82
insectencoer@nwwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
0345 - 51 43 58
knotcoor@nwwc.nl

WERKGROEP WINTERVOEDERING VOGELS

Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29
voercoor@nwwc.nl

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
0345 - 51 53 93
kluscoor@nwwc.nl

JEUGDGROEP

(Bijna niet meer) vacant
tijdelijk Cocky de Groot
0345 - 53 38 60
jeugdcoor@nwwc.nl

BIBLIOTHEEK WERKGROEP

Gonda Baard
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
0345 - 52 13 94
bibliocoor@nwwc.nl
*Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak*

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50
lezingcoor@nwwc.nl

KAMPEN

Yme Jan Bosma
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08
kampcoor@nwwc.nl

Contactgegevens dierenopvang & dierenoverlast & milieuklachten:

VOGEL- ZOOGDIERENOPVANG
Alle hulpbehoevende "wilde" vogels kunnen, na overleg, gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
06 - 46 36 27 12

(na kantooruren)

Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29

VRAGEN OVER VLEERMUIZEN IN HUIS

Vleermuiswerkgroep Gelderland
'Vlegel'
Fred van Delft
Th. Zasstraat 6
4105 BN Culemborg
0345 - 51 58 20
vleermuisvragen@nwwc.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
Akkenwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
insectenvragen@nwwc.nl

DIERENAMBULANCE VIANEN

Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
06 - 51 11 12 90
jolandevanderklis@hetnet.nl

MILIEUKLACHTEN EN - MISSTANDEN

Klachten meldlijn gemeente Culemborg
0345 - 47 79 59

(na kantooruren)

via politie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
0900 - 88 44

ALGEMENE INSPECTIEDIENST

AID groendesk
030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

Contactgegevens diverse regionale natuur- en milieuorganisaties:

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 88 09

STEUNPUNT NME

Pauline Hoevenaars
Bezoekadres: 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 97 41 (di. & wo.)
0345 - 47 78 17 (b.g.g.)
p.hoevenaars@culemborg.nl

NME NATUURTUIN

Yme Jan Bosma
yjb2009@live.nl

STICHTING CAETSHAGE

Caetshage 1
4103 NR Culemborg
(tegenover de watertoren)
06-22667529 (Basjan)
website: www.caetshage.org

STICHTING DUURZAAM RMIERENLAND

Bezoekadres: 'de Zwerfkei'
Kwelkade 1
4001 RK Tiel
0344 - 63 45 42
www.duurzaamrivierenland.nl

STICHTING WERK AAN 'T SPOEL
www.werkaanhetspoel.nl

STICHTING EVA-LANXMEER

Lodewijk van Deyssehof 19
4103 WK Culemborg
034-5568506 of
034-5568507
www.eva-lanxmeer.nl

MILIEUDEFENSIE STEUNPUNT

CULEMBORG
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
0345 - 53 30 97
www.culemborg.milieudefensie.nl

MILIEUWERKGROEP BUREN

Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
0345 - 50 20 61

Overige clubinformatie:

HET VOGELJAAR

Via de NWWC kun je je abonneren op het tijdschrift "Het Vogeljaar". Abonnementkosten zijn €13,00 per jaar (i.p.v.€13,50) en worden via de NWWC-contributie verrekend. Aanmelden kan bij de penningmeester.

VERBANDTAS EN -TROMMEL

Op excursie? Vergeet dan niet vanuit de Ketelvink de NWWC-rugtas mee te nemen met EHBO-dosjes, instructies en belangrijke telefoonnummers. Iets gebruikt? Meld dit dan bij het bestuur via bestuur@nwwc.nl

MELDEN NATUURWAARNEMINGEN:

via waarnemingen@nwwc.nl of via www.nwwc.nl bij waarnemingen, waarneming.nl

Maandag 8 maart deadline kopij Hal-al april

maart	5	vrijdag	Jaarvergadering; 2e deel: lezing van Henkjan Kievit over biodiversiteit op de Ned. Antillen
	6	zaterdag	Knotten (reservedatum)
	8	maandag	Deadline kopij HAK-AL 2
	13	zaterdag	Zwerfvuil uiterwaarden (jeugd)
	13	zaterdag	Rivierentelling-vogels
	18	donderdag	Bestuursvergadering
	19	vrijdag	Lezing: Natuurfotografie cursus (met digitale compactcamera)
	21	zondag	Fotoworkshop natuurfotografie (jeugd) - onder voorbehoud
	27	zaterdag	Vogels kijken in de Buurt: Plantage
april	9	vrijdag	Verspreiding HAK-AL 2
	10	zaterdag	Voorjaarsplantenexcursie naar landgoederen 's Graveland
	10	zaterdag	Vroege vogels luisteren (jeugd)
	15	donderdag	Bestuursvergadering
	16	vrijdag	Lezing: Dagvlinders, herkenning en trends
	17	zaterdag	Rivierentelling-vogels
	17	zaterdag	Oranjetipjesexcursie
	24	zaterdag	Vogelexcursie Zeeland
	24	zaterdag	Salamanders zoeken (jeugdgroep)
mei	14	vrijdag	Big Day (vogelwerkgroep)
	17	maandag	Deadline kopij HAK-AL 3
	20	donderdag	Bestuursvergadering
	21	vrijdag	Vogelexcursie Zouweboezem

N.V.W.C.
Middelkoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

Indien deze HAK-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

Kijk voor het laatste nieuws op www.nwvc.nl